

Riikka Kokko

**TYÖTTÖMIEN NUORTEN SYRJÄYTYMISEN
EHKÄISEMINEN SIIKALATVAN KUNNASSA**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Toukokuu 2013**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Toukokuu 2013	Tekijä Riikka Kokko
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Työttömien nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen Siikalatvan kunnassa		
Työn ohjaaja Kaija Heikkinen	Sivumäärä 42 + 16	
Työelämäohjaaja Helena Repo		
<p>Nuorten syrjäytyminen on koko Suomea koskettava ja paljon puhuttanut ongelma. Talouden taantumana myötä nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytyminen ovat kiihdyttäneet kasvuaan entisestään. Eri tahoja onkin jo jonkin aikaa kannustettu panostamaan syrjäytymisen ehkäisemiseen entistä aktiivisemmin.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitettiin Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevan Siikalatvan kunnan toimia ja resursseja työttömien nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Selvityksen pohjalta koottiin Siikalatvan eri toimijoiden voimavarat ja osaamisen yhdistävän toimintamallin, jonka tavoitteena on vahvistaa työttömille nuorille suunnattua tukea Siikalatvan kunnassa.</p> <p>Siikalatvan saumaton tuki on malli työttömien nuorten auttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Mallin avulla pyritään tarjoamaan työttömille nuorille kokonaisvaltaista tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, heti tuentarpeen ilmetessä. Mallilla pyritään myös vahvistamaan ja kehittämään eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä aktivoimaan toimijoiden palveluohjauksellista työtä. Mallissa nuoria kannustetaan kattavan tuen avulla kohti mahdollisimman itsenäistä ja aktiivista elämää.</p>		

Asiasanat syrjäytymisen ehkäiseminen, työttömyys, nuori, moniammatillinen yhteistyö

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date December 2012	Author Riikka Kokko
Degree programme Social Services		
Name of thesis Preventing social exclusion of young people in Siikalatva municipality		
Instructor Kaija Heikkinen		Pages 42 + 16
Supervisor Helena Repo		
<p>Social exclusion of young people is a much agitated problem which is concerning whole Finland. The economic recession has increased youth unemployment and social exclusion even more. That's why different parties are encouraged to be more active in the prevention of social exclusion.</p> <p>In my thesis, I observe in Northern Ostrobothnia located municipality of Siikalatvas actions and resources for preventing social exclusion of young unemployed people. Based on this information, I create an action plan which is meant to intensify the support providing to the unemployment youth in municipality on Siikalatva.</p> <p>Siikalatvan saumaton tuki is an action plan for helping young unemployed and preventing their social exclusion. The action plan is meant to provide support for the youth in as early state as possible, immediately after facing unemployment and need for support. The action plan has also purpose to make co-operation between different professions even more efficient and improve case management approach. The action plan encourages young unemployed with overall support towards as independent and active live as possible.</p>		

<p>Key words Preventing social exclusion, unemployment, young people, co-operation between different professions</p>

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

Sisältö

1 JOHDANTO.....	2
2 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA SEN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tausta	4
2.2 Opinnäytetyön kulku ja toteutus	5
2.3 Siikalatvan toimijoiden haastattelut	7
3 SIIKALATVAN KUNTA.....	11
3.1 Kunnan väestörakenne ja työllisyystilanne	11
3.2 Työttömien nuorten palvelut Siikalatvalla.....	12
4 NUORET JA TYÖTTÖMYYS.....	17
4.1 Mallin kohderyhmänä nuoret työttömät.....	17
4.2 Nuorisotyöttömyys Suomessa	18
5 SYRJÄYTYMINEN JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY.....	21
5.1 Syrjäytyminen, sen syyt ja seuraukset	21
5.2 Syrjäytymisen ehkäiseminen.....	25
6 SIIKALATVAN SAUMATON TUKI- MALLI TYÖTTÖMIEN NUORTEN AUTTAMISEKSI JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMISEKSI.....	28
6.1 Mallin toimijat	29
6.2. Mallin kulku vaiheittain.....	30
6.3 Malli vihkoseksi.....	35
7 POHDINTA	36
LÄHTEET	39
LIITE 1.....	42
LIITE 2.....	43
LIITE 3.....	46

1 JOHDANTO

Nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytyminen on Suomessa paljon puhuttanut aihe ja yhä kasvava ongelma. Ennestään korkeat työttömyysluvut ovat edelleen nousseet kuluneen vuoden aikana, mikä näkyy myös nuorten työllisyystilanteessa. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan vuoden 2012 toukokuussa jopa 1000 enemmän, kuin vastaavaan aikaan vuonna 2011. Samainen katsaus kertoo myös avoimien työpaikkojen määrän laskeneen, mikä pahentaa entisestään haastavaa tilannetta (työ- ja elinkeinoministeriö, kesäkuu 2012).

Työttömyyden lisäksi huolestuttavaa on, että sosiaali- ja terveysministeriön mukaan joka kymmenes alle 25-vuotias nuori on koulutuksen ulkopuolella. Vuonna 2010 syrjäytyneitä 15-29-vuotiaita oli Suomessa 51300, mikä on noin viisi prosenttia kyseisestä ikäryhmästä. (Työ- ja elinkeinoministeriö, kesäkuu 2012.) Nuorten syrjäytymiseen on siis syystäkin kiinnitetty lähiaikoina huomiota monissa eri yhteyksissä. Tämä näkyy mm. vuosien 2011-2015 hallitusohjelmassa, missä köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen on yksi kolmesta painopistealueesta. Myös vuoden 2013 alussa voimaan astunut nuorten yhteiskuntatakuu kannustaa eri tahoja panostamaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen entistä tehokkaammin.

Myös Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevassa Siikalatvan kunnassa nuorten työllisyystilanne on heikko ja syrjäytyneitä sekä syrjäytymisuhan alla olevia nuoria on väestöpohjaan suhteutettuna huolestuttavan paljon. Opinnäytetyöni tarkoituksena olikin selvittää Siikalatvan tämän hetkisiä toimia sekä resursseja työttömien nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja laatia tämän tiedon

pohjalta Siikalatvan eri toimijoiden voimavarat ja osaamisen yhdistävä toimintamalli, jonka avulla pyritään kehittämään työttömien nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä kunnan alueella.

Opinnäytetyöni luo katsauksen Siikalatvan kuntaan, kunnan työttömille nuorille tarjotuihin palveluihin sekä nuorisotyöttömyyteen koko Suomessa. Lisäksi pohditaan syrjäytymisen käsitettä, sen syitä ja seurauksia sekä pureudutaan yleisesti syrjäytymisen ehkäisemiseen. Siikalatvalla nuorten työttömien kanssa työskentelevien toimijoiden ajatusten sekä teorian pohjalta opinnäytetyöni osana syntynyt toimintamalli löytyy liitteenä työni lopusta (liite 3). Kaikkia toimijoiden haastatteluissa esille nousseita ajatuksia en malliin saanut sisällytettyä, mutta ne on nostettu esille opinnäytetyöni kappaleessa, jossa käsittelen Siikalatvan tämän hetkistä tilannetta ja toimijoiden antamien haastattelujen antia. Lopuksi vielä pohdin mallin muotoutumiseen vaikuttaneita seikkoja ja arvioin mallin hyödyllisyyttä ja käyttökelpoisuutta.

2 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA SEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tausta

Opinnäytetyöni aiheen sain Siikalatvan ja Pyhännän kuntien alueella toimivan Sompa-projektin projektipäällikkö Helena Revolta. Sompa-projekti on työllisyyspoliittinen hanke, jonka tavoitteina on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja auttaa nuoria löytämään tiensä pois työttömyydestä. Alle 25-vuotiaiden nuorten lisäksi projekti tukee myös vaikeasti työllistyviä ja muuten työmarkkinoilla heikossa asemassa olevien pääsyä työelämään, koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen. (Sompa-projektin esite.)

Yksi projektin tavoitteista on luoda varhaisenpuuttumisenmalli työttömien nuorten auttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, josta lopulta tulikin opinnäytetyöni aihe. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa Siikalatvan kunnan toimijoiden käyttöön toimintamalli, jonka avulla pyritään tehostamaan työttömien nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä sekä tukemaan heitä kokonaisvaltaisesti kohti mahdollisimman itsenäistä ja aktiivista elämää. Tarve mallin tekemiselle heräsi projektin kautta, jonka asiakasmäärä kertoo paljon Siikalatvan tilanteesta. Työllistymisessä tai koulutuspaikan hankkimisessa tukea tarvitsevia on ohjautunut projektin pariin hyvän kokoinen joukko. On siis selvää, että työttömien nuorten tukemiselle on kysyntää, johon kunnan tulisi kyetä vastaamaan.

Taloudellinen taantuma on tuonut mukanaan säästötoimet, jotka näkyvät myös nuorille suunnatuissa palveluissa. Palveluiden karsiminen ei kuitenkaan aina ole se tehokkain keino säästää, vaan pahimmillaan tuottaa yhteiskunnalle palveluiden tuottamisesta aiheutuneisiin kuluihin verrattuna moninkertaisen

laskun. Taloussanomien uutisoivatkin, että opetusministeriön laskelmien mukaan syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle jopa 1,2 miljoonaa euroa, joten varaa nuorten tukemisen laiminlyöntiin ei tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta pitäisi olla (Taloussanomien).

Kalliin laskun lisäksi nuorille suunnattavan tuen kehittämisen taustalla on vuoden 2013 alussa voimaan astuva yhteiskuntatakuu, joka tuo oman paineensa myös Siikalatvan kunnalle. Nuorten yhteiskuntatakuu pyrkii tarjoamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka kolmen kuukauden sisällä työttömäksi joutumisesta. Yhteiskuntatakuun astuessa voimaan 1.1.2013, on jokaiselle peruskoulun päättävälle kyettävä tarjoamaan jatkokoulutuspaikka. Jotta yhteiskuntatakuu voisi onnistua, tulee vastuuta kantaa yhdessä ja jakaa sitä viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja nuorten kesken. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Nuorisotakuu.)

2.2 Opinnäytetyön kulku ja toteutus

Opinnäytetyöni työstäminen alkoi keskustelulla projektipäällikkö Helena Revon kanssa. Kävimme läpi aihetta ja ideoimme, mitä tällainen varhaisen puuttumisen malli voisi ylipäättään olla. Aluksi olikin tarkoitus tehdä malli nimenomaan työkaluksi projektille ja vastaamaan projektin tarpeita ja tavoitteita. Projektin ohjausryhmä kuitenkin toivoi, että malli tehtäisiin koko kuntaa ajatellen, jotta mallia voitaisiin hyödyntää myös projektin loputtua.

Hyvin pian oli selvää, että ennen malliin paneutumista olisi järkevää haastatella Siikalatvalla nuorten parissa työskenteleviä toimijoita. Näiden toimijoiden ajatukset ja tietämys olisivat verraton apu tämänhetkisen tilanteen sekä

kehittämistarpeiden kartoittamisessa. Varsinaista tutkimusta aiheesta en tehnyt, vaan haastattelin eri toimijoita vapaamuotoisesti aiheesta. Ne toimijat, joiden työnkuva ei ollut minulle entuudestaan tuttu, kertoivat aluksi myös, mitä heidän työhönsä kuuluu. Lisäksi kaikkia pyysin pohtimaan, mitä puutteita tai kehittämistarpeita Siikalatvalla työttömien nuorten eteen tehtävässä työssä heidän mielestään on. Monet toimijat työskentelevät enemmän kouluikäisten nuorten kanssa, joten keskusteluissa tuli esille paljon asioita nimenomaan kouluikäisten nuorten tilanteesta. Ajatuksia löytyi kuitenkin myös opinnäytetyöni kohderyhmään liittyen.

Haastattelujen jälkeen tutustuin jo olemassa oleviin, muilla paikkakunnilla toimiviin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen keskittyviin toimintamalleihin ja pohdin voisiko niiden hyödyntäminen olla mahdollista Siikalatvan mallissa. Malli jäi kuitenkin vielä mietintävaiheeseen, kun aloin kirjoittaa opinnäytetyöni teoreettista osiota. Matkan varrella malli muokkaantui pikkuhiljaa lopulliseen muotoonsa.

2.3 Siikalatvan toimijoiden haastattelut

Tietoa kerätessäni Sompa-projektin projektipäällikön lisäksi haastattelin mm. sosiaalihojaajaa, etsivää nuorisotyöntekijää, työsuunnittelijaa, vapaa-ajan ohjaajaa, liikunta- ja vapaa-aikasihteereitä, terveydenhoitajaa sekä päihdetyöntekijää. Kunnan omien toimijoiden lisäksi haastattelin 4h:n toiminnanjohtajaa, aikuisopinto-ohjaajaa sekä ammatti- ja kulttuuriopiston edustajaa.

Haastattelujen tuloksena selvisi, että ammattitaitoisia ja koulutettuja toimijoita on Siikalatvalla useita ja toimintaa nuorille järjestään. Kohderyhmänä järjestettävissä toiminnoissa on kuitenkin usein juuri peruskouluikäiset nuoret. Nuorille, jotka ovat jo peruskoulunsa suorittaneet, mutta jääneet syystä tai toisesta vaille jatkokoulutus- tai työpaikkaa, ei kohdennettua toimintaa juurikaan tunnu olevan. Keskusteluissa tuli kehittämistarpeita ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä huomioitavia asioita esille useita. Eri toimijat nostivat esille osittain samoja asioita, mutta myös eroja ajatusten välillä löytyi.

Toimijoiden huomio kiinnittyi mm. nivelvaiheiden tukemisen tärkeyteen. Koulun ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä, jotta nuori ei perus-, ammattikoulusta tai lukiosta päästessään jää tyhjän päälle, vaan saa tarvittaessa vahvan tuen siirtyessään elämässään vaiheesta toiseen. Kouluilla onkin oma hyvin suuri ja tärkeä rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä ja tulevaisuuden suunnittelussa. Koulun loputtua vastuu kuitenkin siirtyy muualle. Tärkeänä pointtina esille tulikin koulujen tarpeellinen tehtävä ilmoittaa eteenpäin, mikäli nuori jää ilman jatkokoulutuspaikkaa peruskoulun jälkeen. Sama tehtävä on myös ammattikouluilla ja muilla oppilaitoksilla, silloin kun nuori ei jostain syystä ilmaannukaan opintojaan suorittamaan tai jättää koulutuksen kesken.

Myös silloin kun toisen asteen koulutus päättyy, mutta nuorella ei ole töitä tai muita jatkosuunnitelmia, on tarpeen varmistaa, että nuorelle tarjotaan tukea tulevan suunnittelussa. Oppilaitosten aktiivisuus on avainasemassa kaikissa edellä mainituissa tilanteissa, jotta kunnan muut toimijat saavat tietoonsa ne nuoret, jotka saattavat tarvita tukea päästäkseen elämässään eteenpäin. Tällä tavoin huolehditaan siitä, ettei nuori jää yksin elämänsä nivelvaiheissa, vaan tukea voidaan tarjota mahdollisimman varhain, ennen kuin nuori on ehtinyt olla pidempään työelämän, opiskelujen tai muun aktiivisen toiminnan ulkopuolella.

Moni toimija toi haastatteluissa esille, miten tärkeää olisi, että kunnassa olisi ns. matalankynnyksenpaikka, josta nuorten olisi vaivatonta ja luontevaa kysyä neuvoa ja tukea, tai tulla muuten vain juttelemaan asioistaan silloin, kun on sitä vailla. Matalankynnyksenpaikasta olisi mahdollista löytää useampia toimijoita saman katon alta, jolloin nuori löytäisi tarvitsemansa palvelut helposti, juoksematta ”luukulta luukulle” hämillään siitä, mitä asioita missäkin tulisi hoitaa. Toimijoiden työskennellessä lähekkäin, myös aktiivisempi yhteistyö olisi helpompaa.

Vaikka toimijoita Siikalatvalla onkin, totesi useampi toimija, että nuorten työllistämisen ja koulutuksen tueksi tehtävään työhön olisi äärimmäisen tarpeellista saada vakituinen, pysyvä työntekijä. Tällä hetkellä paljon töitä nuorten työllistymisen ja koulutuspaikkojen saamisen eteen tekee Sompaprojekti. Projekti on kuitenkin projekti ja näin ollen vain määräaikaista toimintaa. Projektin päätyttyä on vaara, että asiakkaat jäävät tyhjänpäälle, ilman tarvitsemaansa tukea. Huolta toimijoissa herätti myös te-toimiston toimipisteiden karsiminen, mikä tarkoittaa Siikalatvan työttömille entistä pidempiä asiointimatkoja. Myös muut te-toimiston muutosten aiheuttamat vaikutukset askarruttavat Siikalatvan toimijoita. Tärkeänä kuitenkin pidetään

sitä, että työttömät saavat edelleen laadukasta ja kattavaa palvelua, ilman kohtuuttomia ponnisteluja. Tästä herääkin kysymys, onko Siikalatvalla oltava oma palvelupiste, jossa asiakkaat saavat apua te-toimiston palveluiden kanssa, jotta työvoimapalveluiden saatavuus pysyisi edes jotenkin kohtuullisella tasolla? Nuorten työllisyystilanteen parantamiseksi useat toimijat totesivat palveluiden ja pysyvien, ammattitaitoisten työntekijöiden säilymisen olevan erittäin tärkeää.

Useat toimijat toivat esille myös eri työntekijöiden välisen yhteistyön tärkeyden. Kukaan toimija ei voi tuottaa kattavasti kaikkia niitä palveluja, joita nuori saattaa tuekseen tarvita. Tämän takia on äärimmäisen tärkeää, että toimijoiden välinen yhteistyö toimii ja jokainen toimija tietää, mitä palveluja kukin kunnassa tuottaa ja mihin nuoren voi ohjata kun oma ammattitaito ei enää riitä. Osalle toimijoista oli epäselvää, keitä kaikkia toimijoita heidän kunnassaan ylipäättään on. Toisilla toimijoilla puolestaan yhteistyö oli jo valmiiksi aktiivista ja toimivaa. Joukkoon on kuitenkin tullut uusiakin toimijoita, joten yhteistyön laajentaminen on kaikille toimijoille mahdollista.

Useat toimijat kokivat, että yhteistyötä tulisi muutenkin kehittää, jotta nuorten tukiverkko olisi entistä tiiviimpi. Entisen Pulkkilan, Piippolan, Kestilän ja Rantsilan kunnat ovat nyt yhtä, mutta kaikessa toiminnassa se ei vielä kovin vahvasti näy. Yhteistyön vahvistaminen on tärkeää myös kylien rajojen yli, jotta kaikille Siikalatvalla asuville nuorille voidaan taata yhtä kattava palvelu- ja tukiverkko. Esille nousi myös tiukka tietosuoja, joka joidenkin toimijoiden mukaan toisinaan vaikeuttaa avointa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Ajatuksena oli, että nuorta olisi helpompaa auttaa, jos kaikki nuoren kanssa toimivat työntekijät tietävät, missä nuoren kanssa todella mennään.

Tärkeänä keinona nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä haastatteluissa esille nousivat nuorten työpajat. Nuorten osallistuminen johonkin aktiiviseen toimintaan on tärkeää, jotta nuori pysyisi mukana yhteiskunnan kelkassa. Myös yhteiskuntatakuu luo eri toimijoille lisää paineita aktiivisen tekemisen järjestämiseen nuorille. Tekemisen järjestäminen ei kuitenkaan ole mahdollista, ellei työ-, koulutus-, harjoittelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkoja ole tarpeeksi tarjolla. Työpajat tarjoavatkin parhaimmillaan useita uusia paikkoja työttömille nuorille. Tällä hetkellä Siikalatvan alueella työpajoja on kuitenkin toiminnassa vain yksi. Muilla kylillä asuville välimatka voi olla jopa este työn aloittamiselle. Siikalatvan sisäinen julkinen liikenne ei ole kovin kattava, eikä yksityisautoiluun ole monellakaan työttömällä nuorella mahdollisuutta. Tarkoituksena onkin kehittää työpajatoimintaa ja avata uusia pajoja niin, että mahdollisimman moni nuori voisi halutessaan osallistua toimintaan, eikä esteenä olisi ainakaan epäinhimillisen pitkä työmatka. Pajatoiminnan eteen tehdään Siikalatvalla töitä koko ajan, jotta paikka pajalta aukeaisi yhä useammalle sitä toivovalle.

3 SIIKALATVAN KUNTA

3.1 Kunnan väestörakenne ja työllisyystilanne

Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitseva Siikalatvan kunta on perustettu 1.1.2009, kun entiset Kestilän, Rantsilan, Pulkkilan ja Piippolan kunnat yhdistyivät. Kunnan hallinnollinen keskus sijaitsee Pulkkilassa, nelostien ja Raahe- Iisalmi-tien risteyksessä. (Siikalatvan kuntainfo.) Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2011 lopussa Siikalatvan kunnan alueella asui kaiken kaikkiaan 6061 henkeä, joista 0-14-vuotiaiden osuus oli 16,3 %, 15- 64-vuotiaiden 59 % ja 65 vuotta täyttäneiden osuus puolestaan 24,7 %. Eläkkeellä olevien osuus Siikalatvan koko väestöstä oli vuoden 2010 lopussa 32,4 %, mikä on huomattavasti suurempi, kun verrataan koko maan vastaavaan osuuteen. (Tilastokeskus. 2012. Kuntatiedot.)

Siikalatvan väkiluku on laskenut noin yhden prosentin vuosivauhtia 1980-luvulta saakka ja suunnan on ennustettu pysyvän laskevana tulevaisuudessakin. Koko Suomen tapaan myös Siikalatvalla asukkaiden ikärakenne tulee muuttumaan televaisuudessa kiihtyvää tahtia. Nuorten asukkaiden määrän odotetaan vähenevän jatkossakin, kun vastaavasti suurten ikäluokkien ikääntyessä, yli 65-vuotiaiden kuntalaisten määrä tulee kasvamaan entisestään. (Siikalatvan kunnan sivut.) Vaikka nuorten määrä ei laskisikaan, tulee suurten ikäluokkien vanheneminen väistämättä tuomaan omat haasteensa myös Siikalatvan kunnalle. Työtä tekeviä veronmaksajia tulee olemaan entistä pienempi joukko, joten yhdenkään panos ei tule olemaan turha. Tästäkin syystä nuoriin panostaminen on suorastaan välttämätöntä.

Vielä vuoden 2010 lopussa Siikalatvan työttömyysaste on ollut 8,6 %, ja näin ollen matalampi kuin muun maan työttömyysaste samaan aikaan. Tilanne on kuitenkin kahden viimeisen vuoden aikana muuttunut ja työttömien määrä selvästi kasvanut. Tammikuussa 2012 Siikalatvan työttömyysaste oli 12,0 %. Tilanne on kuitenkin vuoden mittaa hieman parantunut ja ELY- keskuksen julkaiseman työllisyyskatsauksen mukaan Siikalatvan työttömyysaste lokakuussa 2012 oli 10,9 %. Työttömien työnhakijoiden määrä on työttömyysasteen muutoksesta huolimatta noussut selvästi viimeisen vuoden aikana. Siikalatvalla työttömiä työnhakijoita oli lokakuussa 2012 yhteensä 278 henkeä. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2012. Työllisyyskatsaus.) Opinnäytetyöni kannalta olennaista on, että edellä mainitun työllisyyskatsauksen mukaan Siikalatvan työttömistä työnhakijoista 40 on alle 25-vuotiaita. Lisäksi tulee muistaa ne nuoret, jotka eivät ole ilmoittautuneet työnhakijoiksi, eivätkä näin ollen näy tilastossa. On siis selvää, että työttömiä nuoria on reilusti yli 40, mikä on paljon, kun mietitään minkä kokoisesta kunnasta on kyse Siikalatvasta puhuttaessa.

3.2 Työttömien nuorten palvelut Siikalatvalla

Siikalatva on pinta-alaltaan melko suuri 2229,35 km²:n laajuinen kunta. Laajan kunnan asukasmäärä ei kuitenkaan ole valtava, joten tilaa elämälle on riittämiin. Siikalatvan asukastiheys onkin vain 2,85 as/km². (Siikalatvan kuntainfo.) Kunta muodostuu neljästä aikaisemmin itsenäisenä toimineesta kunnasta, mikä näkyy selvästi neljänä eri kirkonkylänä, joista edelleen löytyy ainakin osa peruspalveluista. Suurin osa myös nuorten kanssa työskentelevistä toimijoista pyrkii siihen, että heidän palvelunsa olisi saatavilla tasapuolisesti, huolimatta siitä, millä kylällä nuori asuu. Oman haasteensa kylien välimatkat kuitenkin tuovat myös nuorille suunnattuihin palveluihin. Julkinen liikenne ei

ole varsinaisen vilkasta, joten liikkuminen kylältä toiselle itselle tarpeelliseen ja sopivaan aikaan ei kaikille ole helppoa. Tämä hankaloittaa mm. ryhmätoimintojen järjestämistä, eikä omaa ryhmää ole järkevää joka kylälle perustaa, kun ajattelee osallistujien määrää.

Nuorisotiloja Siikalatvalta löytyy Pulkkilasta, Piippolasta ja Kestilästä. Piippolassa nuorisotilana toimii entinen kirjasto, Pulkkilassa lukion aulatalo ja Kestilässä vanha seurakuntatalo. Nuorisotilojen yläikäraja on 18 vuotta, joten myös peruskoulunsa päättäneet ovat täysi-ikäisyyteen saakka tervetulleita. Kaikissa nuorisotiloissa on oma ohjaaja, joten kavereiden tapaamisen ja harrastamisen lisäksi myös aikuisen tuki ja mahdollisuus keskustella asioistaan on olemassa, mikäli nuori sitä kaipaa. Nuorisotilojen lisäksi nuoriso- ja liikuntatoimi tarjoaa nuorille harrastus-, liikunta- ja vapaa-ajan toimintoja sekä tukea ja neuvontaa nuoren sitä halutessa.

Sosiaalitoimen palvelut nuori tavoittaa ajan varaamalla tarvittaessa jokaisesta Siikalatvan kylästä. Sosiaaliohjaajan päätoimipaikka sijaitsee Pulkkilan kunnantalolla ja sosiaalityöntekijän Rantsilan terveyskeskuksessa. Päätoimipaikkojen lisäksi Kestilässä ja Piippolassa on olemassa tilat, joissa sosiaalityöntekijää/ -ohjaajaa voi tavata. Nuori voi myös halutessaan asioida naapurikylällä tai pyytää sosiaalitoimen työntekijän kotikäynnille.

Sompa-projektin toimisto sijaitsee niin ikään Pulkkilan kunnantalolla, mutta mahdollisuus projektin työntekijän tapaamiseen on kaikissa Siikalatvan kunnissa. Tämä työvoimapolitiittinen projekti tuottaa palvelua myös nuorille työttömille. Projekti tarjoaa neuvontaa ja ohjausta sekä rinnalla kulkijan matkalle pois työttömyydestä. Projekti tekee tiivistä yhteistyötä Siikalatvalla sijaitsevien yritysten kanssa ja pyrkii sitä kautta luomaan työttömille uusia työ-, työharjoittelu-, työkoetilupaikkoja sekä palkkatukityöpaikkoja. Projekti tarjoaa monipuolisesti apua työttömyyden selättämiseksi, kunkin asiakkaan tarpeiden

mukaan. Projektin puoleen voi kääntyä esimerkiksi silloin, kun tarvitsee apua cv:n laatimisessa, tietoa eri mahdollisuuksista työllistyä tai neuvoa koulun hakupapereiden täyttämiseksi. Te-toimiston toimipaikkojen karsiminen pidensi Siikalatvalla asuvien asiointimatkoja entisestään. Tämä näkyy myös projektin piirissä. Monet te-toimiston palveluiden tiimoilta tukea ja apua tarvitsevat ovat saaneet sitä Sompa-projektilta.

Etsivä nuorisotyö on toiminut koko Siikalatvan alueella syksystä 2012 alkaen. Etsivä nuorisotyö on suunnattu kaikille 16 - 29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea tai neuvoa tai ohjausta, jollain elämän osa-alueella. Työttömät ja vailla koulutuspaikka olevat nuoret ovat usein etsivän kohderyhmää parhaimmillaan. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on mahdollisuus tukea nuorta monilla eri elämän osa-alueilla ja hänen puoleensa voikin kääntyä mm. opintoihin, työelämään, asumiseen tai muuhun elämään liittyvän kysymyksen tai tuentarpeen kanssa. Etsivä nuorisotyöntekijä on aikuinen ammattilainen, jonka kanssa nuori voi halutessaan jutella mistä vain, kysyä neuvoja tai purkaa muuten mieltään. Etsivä nuorisotyöntekijä voi olla tukena asioiden hoitamisessa ja tehdä nuoren kanssa asioita yhdessä. Etsivän nuorisotyöntekijän toimisto sijaitsee Rantsilassa, mutta häntä voi tavata jokaisessa Siikalatvan kylässä. Yhteyttä etsivään voi ottaa myös puhelimitse, facebookissa tai sähköpostitse.

Työttömille suunnatut terveystarkastukset ovat myös palvelu, jota nuoret voivat hyödyntää. Opiskeleva tai töissä käyvä nuori saa suhteellisen kattavat terveystarkastukset työ-/opiskelijaterveydenhuollon kautta. Työttömät tai vailla koulutuspaikkaa olevat nuoret puolestaan jäävät auttamatta näiden palvelujen ulkopuolelle. Työttömien terveystarkastuksilla onkin tarkoitus taata myös työttömille tasavertaiset terveydenhoitopalvelut sekä säännölliset terveystarkastukset. Terveystarkastuksia työttömille tekee terveydenhoitaja, joka pystyy tarvittaessa ottamaan asiakkaita vastaan kaikissa Siikalatvan kylissä, joten välimatkat eivät olisi terveystarkastusten esteenä. Lähetteen

terveystarkastukseen nuori voi pääsääntöisesti saada te-toimistosta tai sosiaalitoimesta, josta myös ilmoitetaan terveydenhoitajalle nuoren tarpeesta ja suostumuksesta terveystarkastukseen. Ilmoituksen jälkeen terveydenhoitaja ottaa yhteyttä nuoreen ja sopii vastaanottoajan. Työttömien terveystarkastukset ovat olleet osa Siikalatvan terveystarkastuspalveluita vuoden 2011 keväästä saakka.

Päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat tarjolla nuorille samaan tapaan kuin muillekin kunnan asukkaille. A-klinikka tarjoaa tietoa ja tukea alkoholiin, huumeisiin, lääkkeisiin tai pelihimoon liittyvissä asioissa. Mielenterveysneuvola puolestaan tarjoaa monimuotoisia mielenterveyspalveluita nuorille, työikäisille sekä ikääntyville. Mielenterveysneuvolan Siikalatvan toimipisteet sijaitsevat Rantsilassa sekä Pulkkilassa. A-klinikan toimipiste sijaitsee myös Pulkkilassa, mutta asiakkaan tarpeiden vaatiessa työntekijät jakautuvat muihinkin Siikalatvan kyliin, jotta palvelut olisivat tasavertaisesti kaikkien kuntalaisten saatavilla.

Siikalatvan kunta tarjoaa nuorille myös työsuunnittelijan palveluita. Työsuunnittelija työskentelee erityisesti niiden nuorten kanssa, jotka osallistuvat kuntouttavaan työtoimintaan. Työsuunnittelijan vastuulla on myös Siikalatvan työpajatoiminta, jonka toivotaan jatkossa tarjoavan aktiivista tekemistä yhä useammalle nuorelle. Työsuunnittelija osallistuu myös kuntouttavan työtoiminnan suunnitteluun, on vastuuhenkilönä sen toteutumisen seurannasta sekä toimii kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien tuki- ja yhdyshenkilönä.

Edellä mainitut palvelut ovat olennaisia ajatellen työttömien nuorten tuentarpeita. Mainittujen palvelujen lisäksi Siikalatvan kunta ja Sosiaali- ja terveystieteiden keskus Helmi tuottaa monia muitakin palveluja, jotka ovat myös työttömien nuorten käytettävissä. Tärkeää on myös muistaa muiden palvelujentuottajien ja toimijoiden, kuten järjestöjen sekä Siikalatvan kunnan

alueella sijaitsevan Piippolan ammatti- ja kulttuuriopiston tarjoamat palvelut, jotka niin ikään tarjoavat työttömien nuorten aktivointiin tärkeitä vaihtoehtoja.

4 NUORET JA TYÖTTÖMYYS

4.1 Kohderyhmänä nuoret työttömät

Opinnäytetyöni käsittelee nimenomaan nuorten työttömien syrjäytymisen ehkäisemistä. Sanan nuori voi kuitenkin määritellä monella eri tapaa. Lastensuojelulain 3§ määrittelee lapseksi alle 18-vuotiaan ja nuoreksi 18- 20-vuotiaan. (Lastensuojelulaki 3§.) Työttömyystutkimuksissa puolestaan nuoreksi on yleensä määritelty 17- 25-vuotias. (Johansson ym. 1997,3.) Tämä määritelmä näkyy myös Ely-keskusken työllisyyskatsauksissa, joissa alle 25-vuotiaat on jaoteltu omaksi ryhmäkseen. Nuorisolain mukaan nuoruus kuitenkin kestää muutaman vuoden pidempään, aina 29-vuotiaaksi saakka (Nuorisolaki 2 §).

Pohtiessani opinnäytetyöni lopputuotoksena syntyvää mallia ja sen kohderyhmää, oli pian selvää, että käytän nuoren määritelmänä nuorisolain antamaa ikää, alle 29-vuotias. Vaikka itse en koe 29-vuotiaan olevan enää varsinaisesti nuori, on kuitenkin huomioitava se, että 1.1.2013 voimaan astuva yhteiskuntatakuu velvoittaa eri tahoja järjestämään työtä, koulutusta, työharjoittelua, työpajatoimintaa tai kuntoutusta myös kaikille alle 30-vuotiaille vasta valmistuneille. Nuoren opiskellessa pitkään, voi olla, että nivelvaihe opinnoista työelämään, jonka toinen käy jo 18-vuotiaana, onkin toiselle edessä vasta lähellä 30:a ikävuotta. On tietenkin totta, ettei 28-vuotiasta, kolmen lapsen työssä käyvää äitiä monikaan määrittele nuoreksi. On kuitenkin muistettava, että toinen saman ikäinen saattaa elää täysin erilaista elämänvaihetta ja kokea itsensä vielä kovastikin nuoreksi.

4.2 Nuorisotyöttömyys Suomessa

Nuorisotyöttömyydestä ja nuorten syrjäytymisestä on lähiaikoina puhuttu paljon. Vaikka aihe on taas voimakkaammin tapetilla, ei voida sanoa, että se olisi uusi ilmiö Suomessa. Nuorisotyöttömyyden runsas kasvu 1990-luvulla oli ensimmäinen kerta Suomessa, kun nuorten työttömyys kasvoi äkillisesti ongelmallisiin lukemiin. Tästä syystä myös nuorisotyöttömyyden tutkiminen Suomessa on varsinaisesti alkanut vasta 90-luvun laman aiheuttaman työttömyyshuipun myötä. (Johansson ym. 1997, 1.) 1990-luvun lamasta elpyneessä Suomessa työllisyystilanteen parantuessa myös nuorten tilanne parani, vaikkakin jäljelle jäi pieni, mutta valitettavasti pysyvä porukka, jonka kohdalla syrjäytymiseen liittyvät ongelmat kasaantuivat. (Helve, 2002, 65.)

Suomen ajaututtua uudelleen taantumaan, vuoden 2012 töllisyystilanne on jälleen huono. Koko Suomen työllisyystilanteen ollessa huono, on luonnollista, että suuntaus näkyy myös nuorten työllisyydessä. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteen mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita olikin vuoden 2012 toukokuussa 1 000 enemmän, kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan, yhteensä 27 100. (Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Työllisyyskatsaus.)

Työllisyystilanteen ollessa yleisesti huono, voi työttömyys koskettaa hyvinkin monenlaisia nuoria, taustoihin katsomatta. Työllisyystilanteen puolestaan ollessa parempi, on havaittu työttömien nuorten olevan usein heikommista lähtökohdista ponnistavia nuoria, joiden elämään on vaikuttanut esimerkiksi sopeutumisvaikeudet koulussa, heikko koulumenestys, vanhempien heikko koulutustaso tai kehnot sosiaaliset olot lapsuudessa. Myös heikon itsetunnon omaavat, nuoruudenajan terveydellisistä tai kehitykseen liittyvistä ongelmista kärsineet ovat alttiimpia jäämään työttömiksi tai päätymään itselle epämieluisaan työhön.

Syitä nuorten työttömyyteen on selvästi monia. Talouden taantuma, nuorten terveyden ongelmat, puutteellinen tai olematon koulutus jne. Yksi syy nuorten työttömyyteen kuitenkin näyttäisi olevan myös se, ettei kaikki työ enää kelpaakaan.

Vaikka työttömyyden taustalla voi olla hyvinkin monenlaisia syitä, voivat osa nuorten ongelmista olla myös työttömyyden mukanaan tuomia. Psykkiset ja somaattiset ongelmat, päihteiden runsas käyttö ja sosiaalisten kontaktien väheneminen sekä lisääntynyt terveystalvelujen käyttö, ovat muiden muassa usein työttömyydestä aiheutuneita tai sen seurauksena voimistuneita ongelmia. (Johansson ja Vuori 1999, 6-7.)

Olivatpa nuoren ongelmat sitten työttömyyden syy tai seuraus, on muistettava, että tukea näihin ongelmiin on tarjottava, jotta nuoren mahdollisuuden työmarkkinoilla paranisivat. Nuorten työttömyyden ehkäisyssä ei voida keskittyä yksioikoisesti vain työllistämisen edistämiseen, on huomioitava myös muut nuoren ongelmat ja tehtävä sektorirajoja ylittävää yhteistyötä nuoren elämän eteen. (Valtiovarainministeriö, Nuoret työmarkkinoilla, s.38.)

Kelan johtava tutkia Ulla Hämäläinen toteaa marraskuun 2012 lopussa julkaisemassaan tietoiskussa nuorten kokevan työttömyyttä selvästi useammin kuin aikuiset. Kaikista ikäluokista eniten työttömyyttä kokevatkin juuri nuoret, 19-21-vuotiaat. Toisaalta taas tulee muistaa, että nuorten työttömyys on huomattavasti lyhyempi kestoista kuin aikuisilla työttömillä. (Hämäläinen Ulla. 2012. Nuorten työttömyys – synonyymi nuorten syrjäytymiselle?)

Nuorisotyöttömyydellä on myös joitain muita erityispiirteitä verrattuna muuhun työttömyyteen. Etenkin heti koulusta työttömäksi jääville nuorille ei vielä ole muodostunut minäkuvalle oleellista ammatillista identiteettiä, eikä

heillä myöskään ole perhettä, jonka toimeentulosta he olisivat vastuussa. Nuoren työttömyyden aiheuttama taloudellinen tilanne voikin viivästyttää nuoren matkaa kohti itsenäistä elämää. Etenkin pojat saattavat jäädä rahattomuuden vuoksi lapsuuden kotiin asumaan, myös täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen. (Johansson, Loikkanen ja Vuori, 1997, 2.)

Nuoren jäädessä työttömäksi heti koulun päätyttyä, on selvää, ettei työkokemusta ole ehtinyt karttua, kuten taas niillä, jotka ovat jääneet työttömäksi siinä vaiheessa, kun työvuosia on takana jo useita. Töitä tehneen on huomattavasti helpompaa arvioida sitä, mitä työtä hän haluisi jatkossa tehdä, tai mikä ala häntä ei ainakaan kiinnosta. Työkokemusta vailla olevan nuoren on luonnollisesti paljon haastavampaa arvioida kykyjään ja mielenkiintoaan, koska kokemusta työstä ei ole. Myös ammattikoulutuksen omaavat nuoret ovat eri tilanteessa verrattuna niihin nuoriin, joilta ammatillinen koulutus puuttuu. Ammattikoulun käynneillä on edes jonkinlainen suunta siitä, mitä töitä he mahdollisesti lähtevät hakemaan, mikä taas kouluttamattomalla nuorella voi olla vielä hyvinkin hukassa. Nykyaikana koulutuksen arvostus on eittämättä kova, eikä ilman koulutusta ole enää niin helppoa päästä töihin. Myös koulutettuja nuoria ollessa työmarkkinoilla, on kouluttamattomien ymmärrettävästi vaikeampaa kilpailla avoinna olevista työpaikoista.

5 SYRJÄYTYMINEN JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

5.1 Syrjäytyminen, sen syyt ja seuraukset

Käsitteelle syrjäytyminen on olemassa monia eri määritelmiä. Osa näistä määritelmistä näkee syrjäytymisen hyvinkin joustavasti ja laajasti, toiset taas huomattavasti suppeammin. Kyösti Raunio mukaan syrjäytyminen kuitenkin voidaan määritellä yleisesti ottaen, yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkoutena. Raunio kuitenkin muistuttaa, ettei kaikkea yksilön ja yhteiskunnan välisten siteiden heikkoutta voida automaattisesti kutsua syrjäytymiseksi, vaan siihen vaaditaan myös yksilön jääminen yhteiskunnan keskeisten areenoiden ulkopuolelle. Yhteiskunnan järjestelmän näkökulmasta oleellisena areenana esille nousee vahvasti työelämä, toisaalta taas yksilöä ajatellen tärkeänä pidetään perhettä. (Raunio Kyösti, Syrjäytyminen, sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia, 2006, 9-10.)

Pelkkä työttömyys tai perheettömyys ei luonnollisestikaan tee kenestäkään syrjäytyntä. Voihan olla, että joku on hyvinkin aktiivinen elämässään ja sisällä yhteiskunnassa siitä huolimatta, ettei osallistu työelämään. Harrastukset, vapaaehtoistyö, järjestötoiminta tai muuten aktiivinen sosiaalinen elämä voi varsin tehokkaasti pitää työttömän yhteiskunnan rattaiden kyydissä. Psykiatrian erikoissairaanhoitaja Pekka Lehto ei määritelmässään nostakaan työttömyyttä erityisesti esille, vaan painottaa ylipäätään ihmisyyhteisöstä ulkopuolelle jäämistä. Hänen mukaansa ihminen syrjäytyy ajautuessaan syystä tai toisesta häntä ympäröivän ihmisyyhteisön ulkopuolelle, sivuun yhteiskunnasta. (Pekka Lehto, Syrjäytyminen.) Täytyy kuitenkin myöntää, että monille juuri työyhteisö voi olla isossa roolissa elämän ihmiskontakteja ajatellen. Toiselle työtoverit voivat olla lähes ainoita elämän säännöllisiä

ihmiskontakteja, toinen taas tekee vain työnsä ja elää työn ulkopuolella rikasta sosiaalista elämää. Työttömyyden sattuessa kohdalle, kohtaavat edellä mainitut osittain saman, mutta toisaalta hyvinkin toisistaan eroavan tilanteen.

Syrjäytymisen eri määritelmät painottavat osittain eri seikkoja. Selvää kuitenkin tuntuu olevan, ettei syrjäytyminen koskaan johdu vain yhdestä syystä. Useiden määritelmien mukaan syrjäytyminen on monien eri tekijöiden summa. Sosiaali- ja terveysministeriö lähestyykin syrjäytymisen käsitettä kasaantuneen huono-osaisuuden näkökulmasta:

”Syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät pitkäaikainen tai usein toistuva työttömyys, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaan liittyvät ongelmat ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Syrjäytymiseen voi liittyä sairautta, vammaisuutta, poikkeavaa käyttäytymistä, rikollisuutta ja päihteiden käyttöä. Mikään yksittäinen ongelma ei sinänsä aiheuta syrjäytymistä, vaan kysymys on kasaantuvista ongelmista ja eräänlaisen huono-osaisuuden kehän muodostumisesta. Syrjäytymisessä on siten kyse moniulotteisista, pitkäaikaisista ongelmista. ” (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2006:1. Sosiaaliturvan suunta. 85.)

Opinnäytetyöni osana syntyneen Siikalatvan toimintamallin kohderyhmä on valittu sen perusteella, kuka on syrjässä työelämästä tai koulutuksesta. Itse toiminnalla kuitenkin pyritään tukemaan nuoren elämää hyvinkin kokonaisvaltaisesti, ei vain työelämä tähtäimessä. Toki tavoitteena on saada nuoria kiinnittymään yhteiskuntaan myös työn ja opintojen kautta. Olennaista kuitenkin on, että nuoren elämä saadaan ensin siihen kuntoon, että työelämään tai opintoihin vaadittavat edellytykset täyttyvät. Tärkeää on, että tukea lähdetään tarjoamaan juuri niihin nuoren elämässä kasautuneisiin hyvinvoinnin ongelmiin, jotka uhkaavat nuoren aktiivista osallistumista

yhteiskuntaan. Nuoren kärsiessä useista hyvinvoinnin ongelmista samanaikaisesti, voi olla täysin epärealistinen ajatus, että nuori lähtisi suoraan koulun penkille tai palkkatyöhön. On myös muistettava, että vaikka syrjäytyminen johtuu hyvinvoinnin ongelmista, voi osa nuoren ongelmista olla myös syrjäytymisen mukanaan tuomia oireita ja seurauksia syrjään joutumisesta.

Psykiatrian erikoissairaanhoidtaja Pekka Lehdon mukaan näitä syrjäytymisen mahdollisia oireita ovat esimerkiksi: aloitekyvyttömyys, arvottomuuden tunne, elämänilon väheneminen, epäluulot, epäsiisteys, eristyminen, harrastusten puute, ihmissuhteiden puute, innostuksen puute, itsekeskeisyys, itsetuhoisuus ja kiinnostuksen puute (Pekka Lehto, Syrjäytyminen). Oireiden ollessa voimakkaita on selvää, että syrjäytyneen henkilön voi olla äärimmäisen vaikeaa itse nähdä tilannettaan realistisesti, saati kyetä tekemään asian eteen mitään.

Syrjäytymisen etenemistä selittäessään Lehto käyttää seemanilasta vieraatumisluokitusta, jonka vaiheet ovat:

1. vallanpuute
2. tarkoituksettomuus
3. normittomuus
4. eristäytyminen
5. itsevieraantuminen

Ensimmäisessä vaiheessa ihminen tuntee, ettei itse kykene vaikuttamaan tarpeeksi omiin asioihinsa vaan jollakulla muulla, kuten viranomaisella, on suuri vaikutusvalta hänen elämäänsä.

Toisessa vaiheessa vallanpuutteen seurauksena ihminen alkaa kokea, ettei hänen elämällään ole enää tarkoitusta. Olemassaolo ei enää tyydytä, eikä siinä tunnut olevan mitään mieltä.

Kolmannessa vaiheessa yksilö kokee, ettei omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ole enää tarpeellista ja ympäröivään yhteisöön ei tarvitse suhtautua rakentavasti. Tässä vaiheessa ihminen alkaa vähitellen irtautua itseään ympäröivän yhteisön normeista.

Neljäs, eristäytymisen vaihe syventää normittomuutta ja yksilön ajautumista yhteisön ulkopuolelle. Lopulta hän kokee olevansa ulkopuolinen, vieras ja vähitellen eristäytyy niin henkisesti, kuin fyysisestikin muusta yhteisöstä.

Viimeisessä ja näin ollen syrjäytymisen syvimmässä vaiheessa yksilön todellisuudentaju alkaa hämärtyä. Tällöin hän ei enää tajua, mikä on todellista ja mikä ei, vaan kadottaa vähitellen suhteellisuuden tajun ja jopa otteen minuuteensa. Pahimmillaan ihminen ei enää tässä vaiheessa ymmärrä arjen realiteetteja ja on todella sekaisin, jopa sisällä omassa psykoottisessa "sisäavaruudessaan". (Pekka Lehto, Syrjäytyminen.)

On siis olemassa vaara, että syrjäytymisen edetessä ihminen on lopulta niin huonossa kunnossa, ettei ole enää lainkaan kykeneväinen elämään yhteiskunnan normien ja sääntöjen mukaisesti, saati huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja toimeentulostaan. Tällöin ihminen on täysin riippuvainen yhteiskunnan tarjoamasta tuesta, mikä on yhteiskunnalle kallista, mutta ennen kaikkea yksilön kannalta traagista.

5.2 Syrjäytymisen ehkäiseminen

Useiden tutkimusten mukaan syrjäytyminen lähtee monissa tapauksissa liikkeelle jo lapsuudesta. Myös terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuo Kansallinen syntymäkohortti 1987- tutkimuksessaan esille saman seikan. Tutkimuksessa seurattiin kaikkia vuonna 1987 Suomessa syntyneitä 60 069 lasta sikiökaudelta aina vuoden 2008 loppuun saakka. Saatujen tulosten mukaan syrjäytymisen ehkäiseminen olisi aloitettava jo varhaisessa vaiheessa ja töitä sen eteen tulisi tehdä kaikissa arjen kehitysympäristöissä, joita kodin lisäksi ovat mm. koulu, päivähoito sekä harrastukset. Tutkimusraportissa todetaan, että lasten huomioiminen on syrjäytymisen ehkäisemiseksi tärkeää aina jo silloin, kun heidän vanhemmillaan ilmenee ongelmia, vaikka lapsi itse ei vielä selvästi oirehtisikaan. Lasten ja nuorten hyvinvointiin nimittäin vaikuttaa usein myös heidän vanhempiensa koulutus ja sosioekonominen asema sekä terveydelliset ja taloudelliset ongelmat. (Paananen R., Ristikari T., Merikukka M., Rämö A. ja Gissler M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi, Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa.)

Valtiontalouden tarkistusviraston toiminnantarkastuskertomuksessakin kiinnitetään huomiota tarpeeksi varhaiseen tukeen. Kyseisessä julkaisussa viitataan Mikko Takalan väitöskirjaan, jonka mukaan syrjäytymistä on kuvattu mm. viisivaiheisena syvenevänä prosessina, joka pahenee ja laajenee koko ajan. Takalan ajatuksen pohjalta Valtiontalouden tarkistusvirasto onkin toiminnantarkastuskertomuksessaan jaotellut syrjäytymisen viiteen vaiheeseen, joita ovat:

1. Vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa ympäristössä,
2. koulun keskeyttäminen tai alisuoriutuminen,
3. työmarkkinavaihe, jossa ajautuminen huonoon työmarkkina-asemaan,

4. täydellinen syrjäytyminen (työn vieroksunta, kriminalisoituminen, sosiaaliavustusten varassa toimeentulo, alkoholisoituminen, eristäytyminen tai muu vastaava marginalisoituminen) ja
5. laitostuminen tai eristäytyminen muusta yhteiskunnasta.

Toiminnantarkastuskertomuksen mukaan kolme ensimmäistä vaihetta ovat niitä, joiden aikana tulisi toimia, jotta syrjäytymisen kannalta voidaan puhua ehkäisystä. Kaksi viimeistä ovat jo niitä vaiheita, joissa ehkäisy on jo kovastikin myöhässä ja kysymykseen tulevat korjaavat toimenpiteet. Mitä syvemmälle syrjäytymisen prosessi pääsee etenemään, sitä vaikeampaa sen pysäyttäminen on. (Valtiontalouden tarkastusvirasto, toiminnantarkastuskertomus 146/ 2007, 19. Takala, 1992).

Varhainen tukeminen voi hyvin toimiessaan antaa lapselle sellaiset eväät elämään, ettei nuoruudessa sen kummempia ongelmia ilmene. On kuitenkin eittämättä totta, ettei varhainen tuki aina tuo toivottua tulosta, tai tuki jää vaillinaiseksi, eikä tarvittava apu otollisessa vaiheessa tavoitakaan lasta ja hänen perhettään. Eikä voida väittää, etteikö olisi tilanteita, joissa lapsen oireilu havaitaan jo hyvissä ajoin, mutta syystä tai toisesta riittävää tukea ei lapselle saada tarjottua. Resurssipula, lapsen kanssa työskentelevien toimijoiden riittämätön osaaminen, taloudellisesti tiukka tilanne tai vanhempien vastustus, voivat kaikki olla esimerkkejä syistä, joiden vuoksi lapsi ei saakaan apua jo varhaisessa vaiheessa, vaan pääsee etenemään aina yläkouluun saakka sen suurempaa tukea saamatta.

Vaikka varhaiseen tukeen panostetaan yhä enemmän, on selvää, että hyvinvoinnin ongelmia on nuorilla nyt ja tulee varmasti olemaan tulevaisuudessakin. Tästä syytä on muistettava, ettei voida luottaa ja panostaa vain lapsuuden ajan varhaiseen tukeen, on muistettava myös nuoruuden ajan

tuen sekä tarvittaessa korjaavan työn merkitys. Vaikka nuoren ongelmat olisivat jo ehtineet kasautua, voidaan riittävällä tuella ja oikeilla palveluilla auttaa nuorta kohti parempaa tulevaa. Toki tässäkin on pyrittävä siihen, että tukea tarjotaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, heti kun nuori on valmis sitä vastaanottamaan.

Syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla on usein monia eri hyvinvoinnin ongelmia samanaikaisesti. Nuorten ongelmat vaativatkin entistä laajempaa osaamista, joten yhden toimijan voimavarat eivät useinkaan riitä. Tarvitaan eri alojen ammattilaisten tiivistä ja kattavaa yhteistyötä sekä monipuolisesti eri palveluita, jotta nuorta kyetään tukemaan kokonaisvaltaisesti elämässä eteenpäin. Helsingin kaupungin turvallisuusohjelman alatyöryhmä tuo Syrjäytymisen ehkäiseminen ja vähentäminen - raportissaan esille sen, miten tärkeää syrjäytymisen ehkäisemisessä on katkeamaton palveluketju (Syrjäytymisen ehkäisy ja vähentäminen-työryhmän raportti, Helsingin kaupungin turvallisuusohjelman alatyöryhmä, Helsingin kaupungin hallintokeskus, Turvallisuus- ja valmiusosasto 30.10.2009, 7). Katkeamattoman palveluketjun mahdollistaa eri palveluntuottajien saumaton yhteistyö, toimiva palveluohjaus ja tiedon riittävä kulku. Ilman toimivaa yhteistyötä palveluketju voi katketa jo alkumetreillä ja nuori jäädä vaille tarvitsemiaan palveluja. Niinpä toimijoiden on osattava tarkastella tilannetta laajemmin, ei vain omien palveluiden näkökulmasta.

Raportin mukaan katkeamattoman palveluketjun lisäksi syrjäytymisen ehkäisyssä olennaista on jo syrjäytyneiden, syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytymistä syventävien riskitekijöiden tunnistaminen, varhainen puuttuminen havaittuihin ongelmiin sekä riittävän pitkälle aikavälille laaditun toimintaohjelman mukaisten toimenpiteiden toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen (Syrjäytymisen ehkäisy ja vähentäminen - työryhmän raportti

2007, 9). Raportti nostaa esiin tärkeän pontin riittävän pitkälle aikavälille laaditusta toimintaohjelmasta sekä toimenpiteiden seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä. On muistettava, että etenkin ongelmien jo kasaannuttua ja syrjäytymisriskin ollessa suuri, on töitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi usein tehtävä pitkään. Ongelmat ovat saattaneet kasaantua aina lapsuudesta saakka, ei siis voida olettaa, että niistä eroon päästäisiin kerta heitolla. Hyvä ja kattava ”toimintasuunnitelma” on tärkeä osa nuoren syrjäytymistä ehkäisevää työtä, mutta on muistettava, ettei suunnitelmalla saada aikaiseksi mitään, ellei sitä seuraa tavoitteellinen ja tarpeeksi intensiivinen työskentely nuoren kanssa.

Ei myöskään voida tietää, onko työskentelystä ollut nuorelle apua, ellei työskentelyn etenemistä ja sen vaikutuksia seurata. On tärkeää, että jokainen toimija tuntee oman vastuunsa viedä nuoren asiaa eteenpäin ja pitää huolta siitä, ettei nuori jää tuuliajolle, yksin asioidensa kanssa. Aika ajoin on hyvä tarkastaa, missä mennään, onko työskentely tuottanut tulosta vai onko tarpeen päivittää ”toimintasuunnitelmaa” ja pohtia tukitoimija uudemman kerran? Tarpeeksi intensiivinen työskentely nuoren kanssa sekä toimiva seuranta auttavat myös tarjoamaan nuorelle varhaista tukea mahdollisten uusien ongelmien ratkaisemiseksi ja syrjäytymisen riskien päihittämiseksi.

6 SIIKALATVAN SAUMATON TUKI- MALLI TYÖTTÖMIEN NUORTEN AUTTAMISEKSI JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMISEKSI

Opinnäytetyöni osana syntynyt toimintamalli ”Siikalatvan saumaton tuki” on malli työttömien nuorten auttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Malli

syntyi pitkälti Siikalatvalla nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Näissä keskusteluissa esille tulleet kehittämistarpeet olivat lähtökohta sille, mihin asioihin mallissa tulisi keskittyä. Kehittämistarpeiden lisäksi nostin mallin tavoitteissa ja pääperiaatteissa esille omasta mielestäni olennaisia asioita sekä useissa syrjäytymisen ehkäisemistä käsittelevissä kirjoituksissa huomioituja seikkoja, jotka tulisi huomioida nuorten kanssa työskenneltäessä. Malli on suunniteltu Siikalatvan tämän hetkisten resurssien mukaan ja niin, ettei välittömiä rahallisia investointeja tarvita. Tästä syystä osa hyvistä ideoista on jouduttu jättämään odottamaan myöhempää ajankohtaa ja keskitytty hyödyntämään jo olemassa olevia resursseja.

Vaikka eri toimijat toivat esille osittain eri asioita, nousi useissa käydyissä keskusteluissa esille toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen. Myös nivelvaiheiden tukeminen oli asia, joka nousi vahvasti esille keskusteluja käydessä. Niinpä mallin pääteemaksi valitsin toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisen, joka vahvistaa myös eri toimijoiden välistä tiedon kulkua ja näin ollen varmistaa, että nuoren tuentarve on tiedossa myös seuraavalla ”portaalla”, kun nuori ottaa uuden askeleen elämässään. Yhteistyön vahvistaminen näkyy mallin osana muodostettavan yhteistyötiimin muodossa, jossa nuoren asioita voidaan käsitellä tarvittavien toimijoiden kanssa avoimesti ja jakaa vastuuta useammalle toimijalle. Tiimin tarkoituksena on varmistaa, että nuori saa tukea kaikille niille elämän osa-alueille, johon hän sitä tarvitsee.

6.1 Mallin toimijat

Toimijoina mallissa ovat Siikalatvan kunnalla tai Sosiaali- ja terveystieteiden Helmessä työskentelevät toimijat, jotka tuottavat Siikalatvan kunnan alueella nuorille suunnattuja palveluita, tai palveluita, joita työtön nuori saattaa tarvita

tuekseen matkalla elämässä eteenpäin. Kunnan ja Sosiaali- ja terveystieteiden Helmen omien toimijoiden lisäksi on yhteistyötä tehtäessä muistettava myös muut olennaiset ja hyödynnettävissä olevat toimijat kuten 4H, Te - toimisto, Kela ja alueen oppilaitokset . Tärkeää on, että toimijat keräävät kunkin nuoren ympärille juuri tämän nuoren tarpeisiin sopivan verkoston, jonka avulla nuoren asioita lähdetään viemään eteenpäin. Verkosto voi siis hyvinkin koostua eri nuorten kohdalla eri toimijoista. Pääasia on, että verkosto kykenee palveluillaan vastaamaan kunkin nuoren yksilölliseen tuentarpeeseen.

6.2. Mallin kulku vaiheittain

1. Alkutilanne

Koko mallin lähtökohta on työtön, koulutuspaikkaa tai muuta aktiivista tekemistä vaille oleva alle 29-vuotias nuori. Jokainen nuori on erilainen ja voivat elää osittain hyvinkin erilaisissa elämäntilanteissa. Osa on valmistunut ammattiin ja takana on jo reilustikin työhistoriaa, osa taas ovat koulunsa keskeyttäneitä, vaille minkään laista työkokemusta. Yhdistävänä tekijänä kaikilla mallin toimintaan osallistuvilla nuorilla on työttömyys. Toimintamallin piiriin pyritään saamaan nuoria, jotka ovat vaille aktiivista tekemistä, kuten opiskelua, työtä, työpajatoimintaa, kuntouttavaa työtä tai muuta vastaavaa.

2. Palveluiden piiriin

Tässä vaiheessa nuori tavoitetaan ja hänet saadaan jonkin palvelun piiriin. Tavoitteena on, että nuoren tavoittaminen tapahtuisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta syrjäytymisen ehkäiseminen olisi mahdollisimman

tehokasta. Nuori voidaan tavoittaa monella eri tavalla, joista seuraavalla sivulla muutamia esimerkkejä.

- Nuori ottaa itse yhteyttä sosiaalitoimeen, koska tarvitsee taloudellista tukea selviytyäkseen arjessa. Pahimmillaan nuorella ei ole koulutusta ja hän on alle 25-vuotias, mistä syystä hän ei ole oikeutettu edes työmarkkinatukeen, joten taloudellisesti on hyvin tiukkaa.
- Peruskoulusta tai toisen asteen oppilaitoksesta tulee nuorisotoimeen ilmoitus, että nuori on jäänyt vaille koulutuspaikkaa tai lopettanut opintonsa kesken. Oppilaitokset ovat velvollisia ilmoittamaan sovittulle taholle edellä mainituissa tilanteissa. Siikalatvalla ilmoitukset tehdään vapaa-aikasihteerille, joka puolestaan antaa tiedon tarvittaessa eteenpäin järkeväksi katsomalleen taholle, kuten etsivälle nuorisotyöntekijälle, joka puolestaan ottaa yhteyttä nuoreen.
- Nuori tavoitetaan kutsunnoissa Time out- toimintamallin avulla. Time out on toimintamalli, jonka puitteissa muutamista eri toimijoista koostuva ryhmä menee kutsuntoihin ja käy keskustellen läpi kaikki paikalla olevat nuoret. Tällä tavoin kartoitetaan nuorten elämäntilanteet ja mahdolliset tuentarpeet. Nuorten kanssa käydyissä keskusteluissa luodaan katsaus myös siihen, mitkä ovat nuoren suunnitelmat ennen armeijaan menoa, tai mitä sitten, jos joutuukin jättämään armeijan kokonaan väliin.
- Te-toimisto ohjaa työttömän nuoren Sompa-projektiin. Te-toimisto ohjaa nuoren työvoimapolitiittiseen projektiin Sompaan, mikäli kokevat nuoren tarvitsevan enemmän tukea työllistymiseen tai vaikka koulutuspaikan hankkimiseen.

3. Tilannekatsaus

Kun jokin toimija on tavoittanut nuoren esim. jollain edellä mainitulla tavalla, käy toimija nuoren kanssa tämän elämää laajemmin läpi. Tätä alkuvaiheessa tehtävää tilannekatsausta varten on laadittu alkukartoituslomake, jota toimija voi halutessaan käyttää keskustelussa apuna. Lomakkeessa on kysymyksiä, jotka käsittelevät melko laajasti nuoren elämän eri osa-alueita, kuten taloudellista tilannetta, terveydentilaa, asumista ja päihteiden käyttöä. Lomakkeen voi täyttää nuori itse tai sitä voi käydä nuoren kanssa yhdessä keskustellen läpi. Jokaisen nuoren kanssa tulee toimia tilanteeseen sopivalla tavalla. Alkukartoituksen jälkeen nuoren kanssa pohditaan mahdollisia tuentarpeita sekä tavoitteita tulevaisuuteen. Tarpeet ja tavoitteet kirjataan lomakkeeseen ylös, jotta niitä voidaan tarkastella tarpeen mukaan pitkin matkaa.

Mikäli nuorella ilmenee monia eri tuentarpeita ja nuori on suostuvainen, toimija kutsuu koolle nuoren tuentarpeisiin nähden järkevästi valitut toimijat yhteistyötiimin palaveria varten. Paikalle kutsutaan vain tarpeelliset sekä nuoren hyväksymät toimijat. Nuori on itse hyvin tervetullut palaveriin, mutta mikäli hän ei tähän ole halukas, tulee nuorelta pyytää kirjallinen lupa hänen asioidensa käsittelyyn yhteistyötiimissä. Luvan pyytämistä varten on laadittu lomake, jonka nuori itse allekirjoittaa. Lomakkeessa on myös kohta, jossa pyydetään nuoren lupaa avoimeen yhteistyöhön toimijoiden kesken myös tiimin ulkopuolella, joten on järkevää pyytää nuoren allekirjoitus, vaikka hän tiimin tapaamiseen itse osallistuisikin. Mikäli toimija itse omilla palveluillaan kykenee tarjoamaan nuorelle riittävän tuen, ei yhteistyötiimiä tarvita, vaan toimija jatkaa tarvittaessa työskentelyä nuoren kanssa. Myös niissä tilanteissa, kun tuentarpeita on vähän, voi toimija ohjata nuoren tarvittavien palveluiden piiriin ilman tiimin tapaamista. Olennaista on, että toimija kantaa vastuun ja varmistaa nuoren pääsyn tarvittavien palveluiden piiriin.

4. Yhteistyötiimi

Nuoren tuentarpeen vaatiessa, nuoren kanssa alkukartoituksen tehnyt toimija kutsuu tiimin kasaan. Tiimissä käydään vielä porukalla läpi nuoren elämäntilanne, ylös kirjatut tuentarpeet ja tavoitteet sekä mahdollisesti vielä pohditaan niitä uudelleen. Tavoitteiden asettamisen jälkeen, niiden saavuttamiseksi laaditaan suunnitelma, ja sovitaan, mitä kukakin toimija tekee nuoren tukemiseksi. Tällä tavoin varmistetaan, että nuori saa kattavasti tarvitsemansa tuen, mutta samalla välttyään päällekkäisen työn tekemiseltä. Tiimin palaverissa sovitaan myös siitä, kuka toimijoista kantaa päävastuun kunkin nuoren kohdalla. Tämä päävastuussa oleva toimija on usein se, joka muutenkin työskentelee nuoren kanssa eniten. Kyseinen toimija on hyvin perillä nuoren tilanteesta koko työskentelyn ajan ja on vastuussa tilanteen kehittymisen seurannasta sekä kutsuu tarvittaessa tiimin jälleen kasaan.

5. Palvelut

Yhteistyötiimin jälkeen sovitut palvelut ja tukitoimet otetaan käyttöön ja varsinainen työskentely tavoitteiden saavuttamiseksi alkaa. Jokainen toimija työskentelee nuoren kanssa sovitusti ja kantaa itse vastuun omista palveluistaan. Myös tässä vaiheessa toimijoiden yhteydenpito on tärkeää, jotta jokainen nuoren kanssa työskentelevä toimija tietää, missä mennään ja miten edetään. Tiedon vaihtoon on kuitenkin oltava nuoren kirjallinen lupa, josta mainittiin jo tilannekatsausta käsitelleessä kappaleessa.

6. Seuranta

Jokainen toimija luonnollisesti seuraa ja arvioi nuoren tilannetta sekä omien tukitoimiensa vaikutusta pitkin matkaa. Päävastuussa oleva toimija on kuitenkin se, joka tarpeen mukaan kokoaa yhteistyötiimin kasaan

kokonaistilanteen arvioimista varten. Mikäli nuoren kohdalla ei tiimiä ole tarvittu, suoritetaan seuranta ja arviointi nuoren ja sen toimijan välisessä tapaamisessa, joka nuoren kanssa on työskennellytkin. Tapaamisessa arvioidaan, mihin suuntaan nuoren tilanne on mennyt ja onko tarpeen tarkistaa aikaisemmin asetettuja tavoitteita.

7. Palveluiden karsiminen tai uudelleen räätälöinti

Seurantapalaverissa suoritettu arvio nuoren tilanteesta määrittelee sen, mihin suuntaan työskentelyssä jatketaan. Nuoren tilanteen ollessa hyvä, palveluita karsitaan tai niistä luovutaan kokonaan. Nuoren tilanteen puolestaan vaatiessa edelleen tukea, pohditaan, onko tarpeen räätälöidä tukitoimija uudelleen, vain jatketaanko samaan malliin jatkossakin. Olennaista on, että tukea tarjotaan nuorelle niin kauan, kun se on tarpeen. Nuorta tulee kannustaa ottamaan yhteyttä myös myöhemmin, mikäli kokee siihen pienintäkin tarvetta.

8. Mahdollisimman itsenäinen elämä

Mallin toiminnan tavoitteena on nuoren mahdollisimman itsenäinen ja aktiivinen elämä. Tukitoimilla ei siis ole tarkoitus passivoida nuorta tai tehdä asioita nuoren puolesta, vaan tukea niissä asioissa, missä nuori tukea tarvitsee päästäkseen elämässään eteenpäin. Tukea on kuitenkin muistettava tarjota riittävän pitkään ja on myös tärkeää muistaa, että toisilla nuorilla tuentarve voi jatkua läpi koko elämän.

On selvää, että jokaisen nuoren kohdalla mallin kulku voi vaihdella, eivätkä mallin vaiheet aina mene järjestyksessä. Tärkeintä on, että mallin toimintaa toteutetaan nuoren tarpeista käsin ja nuorelle sopivaan tahtiin. Joskus voi olla tarpeen ottaa muutama askel takaisinpäin ja pohtia tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi uudelleen ja jatkaa sen jälkeen taas matkaa. Arviointia, palveluiden uudelleen räätälöintiä ja niiden toteutusta voidaan joutua

tekemään useita kertoja uudelleen, ennen kuin tavoitteet saavutetaan. Pääasia on, että toimintaa seurataan ja arvioidaan, eikä anneta tilanteen jumittua vuosiksi paikoilleen, vaan tarpeen vaatiessa muokataan annettavaa tukea tai tavoitteita, jotta tavoitteiden saavuttaminen olisi mahdollista.

6.3 Malli vihkoseksi

Lopputuotoksena mallista syntyi vihkonen, josta löytyy mallin tavoitteet ja pääperiaatteet, mallin kulku vaiheittain sekä kunnan ja Sosiaali- ja terveystieteiden Helmen toimijat lyhyine toimenkuvaselvityksineen ja yhteystietoineen. Vihkosen lisäksi toimintamallissa tehtävän nuoren elämäntilanteen kartoittamisen avuksi, laadin lomakkeen, jonka kysymysten avulla toimijoiden on helpompaa keskustella nuoren kanssa läpi tarvittavat seikat. Malliin olennaisesti kuuluu myös toinen lomake, jolla pyydetään nuoren lupa hänen asioidensa käsittelyyn yhteistyötiimissä sekä avoimeen yhteistyöhön ja tiedon vaihtoon toimijoiden välillä tiimin ulkopuolella. Lupalomaketta käyttämällä varmistetaan se, ettei vaitiolovelvollisuutta tai tietosuojaa rikota yhteistyötä tehtäessä ja toimijoiden välistä keskustelua käytäessä.

Itse mallivihkonen sekä molemmat lomakkeet löytyvät opinnäytetyöni lopussa olevista liitteistä.

7 POHDINTA

Opinnäytetyötä tehdessäni sain Siikalatvan toimijakentästä suhteellisen hyvän kuvan. Vaikka kunta on pieni ja se näkyy osin myös nuorten työttömien palveluissa, on siitä huolimatta todettava, että toimijat ovat suurimmaksi osaksi hyvinkin aktiivisia työssään ja halukkaita tekemään parhaansa nuorten eteen. Tärkeää kuitenkin on jatkossa kiinnittää huomiota siihen, että jokainen toimija muistaisi oman vastuunsa nuorten eteen tehtävässä työssä, ettei vastuu kuormittaisi liikaa vain tiettyjä toimijoita. Kaikkien toimijoiden aktiivisuus ja toimiva yhteistyö takaa myös sen, että Siikalatvan nuoret ovat tasavertaisessa asemassa palveluiden suhteen, asuvatpa he millä kylällä hyvänsä.

Toimijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esille paljon hyviä ideoita, joilla saataisiin tehostettua ja toisaalta helpotettua työttömien nuorten kanssa työskentelemistä. Näiden samojen ideoiden erilaisia versioita tuli vastaan myös, kun tutustuin muilla paikkakunnilla jo käytössä oleviin nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin toimiin. Malliin en näitä ideoita sisällyttänyt, koska ajatuksena oli, että malli saataisiin käyttöön ilman rahallista panostusta. Näiden ideoiden toteuttaminen vaatii rahaa tai muita lisäresursseja, joihin minun opiskelijana on melko haastavaa vaikuttaa. Tästä syystä nämä ideat jäävät vielä tässä vaiheessa odottamaan tulevaa, mutta ovat tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan räätälöitävissä käytäntöön asti. Ideat löytyvät luvusta, jossa käyn läpi toimijoiden haastatteluja.

Opinnäytetyötä aloitellessani pohdin pitkään, mitä varhaisen puuttumisen malli työttömien nuorten auttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi voisi olla. Työn tilaaja antoi minulle hyvin vapaat kädet, joten vahvaa valmista suuntaa ei mallille tässä vaiheessa vielä ollut. Alkuun minua mietityttivät sanat

varhainen puuttuminen. Kuinka voisin tehdä varhaisen puuttumisen mallin nuorille, jotka ovat jo työttömiä ja tuen sekä mahdollisesti korjaavankin työn tarpeessa. Tässä vaiheessa on mielestäni hankalaa puhua varhaisesta puuttumisesta, koska mielessäni yhdistän varhaisen puuttumisen huomattavasti varhaisempaan ajankohtaan. Malli on kuitenkin suunniteltu nimenomaan työttömien nuorten tukemiseksi, joten voidaan ajatella, että varhaista puuttumista on tuen tarjoaminen välittömästi työttömyyden kohdatessa, ennen kuin nuori on ehtinyt olla toimeettomana useita kuukausia tai jopa vuosia. Mallilla siis pyritään tarjoamaan nuorille tukea mahdollisimman pian sen jälkeen, kun nuori on jäänyt vaille työtä tai muuta aktiivista tekemistä.

Toiveena oli, että malli palvelisi koko Siikalatvaa, eikä olisi työkaluna vain Sompa-projektille, joten varsinaista nuorten työllistämiseen keskittyvää toimenpidettä en mallista halunnut tehdä. On myös muistettava, että vaikka työ on suuressa roolissa syrjäytymisen ehkäisemisessä, on se vain yksi osa, joka tulisi ottaa huomioon. Syrjäytyminen on useiden tekijöiden summa, joten sen ehkäisyssä on mielestäni keskityttävä kokonaisvaltaiseen tukemiseen, ei vain työllistämiseen. Mallin tulisi olla myös edullisesti ja helposti käyttöönotettava ja sen tulisi tarjota monipuolista tukea työttömille nuorille. Tästä syystä mallissa on hyödynnetty hyvin pitkälle jo olemassa olevia resursseja ja tukeudutaan toimijoiden jo tällä hetkellä tarjoamiin sekä kehitteillä oleviin palveluihin. Mallissa on keskitytty perusasioihin ja niiden kehittämiseen entisestään. Mallin pääperiaatteet sekä tavoitteet luovat kertauksen tärkeisiin perusasioihin, jotka asiakastyössä tulisi muistaa. Malli itse puolestaan pyrkii vahvistamaan toimijoiden välistä yhteistyötä ja jakamaan vastuuta eri toimijoiden kesken, mikä puolestaan takaa nuorelle vankan ja kattavan tuen, jonka tuloksia seurataan aktiivisesti, aina prosessin loppuun saakka.

Mallin vahvuutena koen sen, ettei sen toteuttamiseen tarvita muuta kuin toimijoiden omaa aktiivisuutta, ammatillista osaamista, vastuun kantoa sekä innovatiivista otetta omaan työskentelyyn. Malli on siis toteutettavissa inhimillisin ponnistuksin, eikä se jää kiinni rahoituksesta tai siitä, että mallin käyttöönotto vaatisi toimijoiden kouluttamista tai pitkäaikaista perehdyttämistä. Jokainen toimija voi tahollaan lukea mallivihkosen läpi ja osallistua sen jälkeen aktiivisesti mallin toimintaan. Onnistuessaan malli tuo Siikalatvan nuorille entistä kattavamman tuen ja vahvistaa toimijoiden antamaa palveluohjausta. Mallissa pyritäänkin aktivoimaan nuorten lisäksi myös alueen toimijoita ja toivonkin, että toimijat tarkastelisivat omia palveluitaan aika ajoin ja pohtisivat mahdollisuuksia kehittää niitä sekä tuoda nuorten tueksi myös jotain uutta. Monet nuoret hyötyisivät mielestäni mm. yleisesti elämänhallintaa tukevasta toiminnasta, jossa voisi kerätä eväitä, joita hyödyntää jokapäiväisessä elämässä. Esimerkiksi taloudellista ahdinkoa on joskus hyödyttömiä helpottaa rahallisella avustuksella, jos nuoren kyky hallita talouttaan on olematon. Vuokratien maksaminen usein vaan lykkää ongelmaa, jos nuorella ei ole halua tai kykyä jatkossakaan hoitaa raha-asioitaan järkevästi.

Mallin haasteena puolestaan pidän nuorten vaihtelevaa motivaatiota ottaa palveluita vastaan ja työskennellä aktiivisesti oman elämänsä eteen. Myös monet toimijat toivat haastatteluissa esille nuorten motivoimisen haastavuuden. Vaikka toimintaa nuorille järjestetään, ei osallistujia tunnu olevan toivotulla tavalla. Mallin toiminta voi siis tyssätä jo siihen, ettei nuorella ole halukkuutta muuttaa elämäänsä tai tehdä tilanteelleen yhtään mitään. Toisena haasteena eteen voi tulla toimijoiden haluttomuus muutokseen ja omien työskentelytapojen arvioimiseen ja kehittämiseen. Toivon kuitenkin, että toimijat ovat valmiita ja halukkaita toimimaan yhdessä entistä aktiivisemmin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä kehittämään myös uusia tukimuotoja osaksi Siikalatvan palveluita.

LÄHTEET

Elinkeino- , liikenne- ja ympäristökeskus. 2012. Työllisyyskatsaus. Www-dokumentti. Saatavissa:

http://www.elykeskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoispohjanmaanely/Ajankohtaista/Julkaisut/katsaukset_ja_tilastot/Tyollisyyskatsaukset%202012/Tyollisyyskatsaus_lokakuu_2012.pdf. Luettu 31.12.2012.

Helsingin kaupungin hallintokeskus. Turvallisuus- ja valmiuosasto. 2009.

Syrjäytymisen ehkäisy ja vähentäminen -työryhmän raportti.

Www- dokumentti. Saatavissa:

http://www.hel.fi/hel2/ajankohtaista/Syrj%C3%A4ytymisen_ehk%C3%A4isy_ja_v%C3%A4hent%C3%A4minen.pdf. Luettu 16.2.2013.

Helve Helena. Arvot, muutos ja nuoret. 2002. Yliopistopaino. Helsinki.

Hämäläinen Ulla. 2012. Nuorisotyöttömyys - synonyymi nuorten

syrjäytymiselle? Www- dokumentti. Saatavissa:

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/181212152040ML/\\$File/Hamalainen_Nuorisoty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/181212152040ML/$File/Hamalainen_Nuorisoty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf?OpenElement). Luettu 26.1.2013.

Johansson Antero, Loikkanen Eija ja Vuori Jukka. 1997. Nuorten työttömyys ja terveys – tutkimuskatsaus. Työterveyslaitos. Helsinki.

Johansson Antero ja Vuori Jukka. Työttömät nuoret syrjäytymisvaarassa?

Työllistämisen ja aktivointiprojektin aloittaneiden nuorten tausta ja terveys. 1999.

Työterveyslaitos. Helsinki.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007.

Lehto Pekka. Syrjäytyminen. Www- dokumentti. Saatavissa:

http://mielenterveys.info/ongelma_syrjaytyminen.html. Luettu 3.2.2013.

MTV3:n uutiset. 12.9.2011.

Nuorisolaki. 27.7.2006.

Paananen R., Ristikari T., Merikukka M., Rämö A. ja Gissler M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi, Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Www- dokumentti. Saatavissa:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf?sequence=1. Luettu 3.2.2013.

Raunio Kyösti. Syrjäytyminen, sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. 2006.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.

Siikalatvan kunnan sivut. Www- dokumentti. Saatavissa:

http://www.siikalatva.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/siikalatva/embeds/siikalatvawwwstructure/14466_Siikalatvan_kunnan_maankayttostrategia_2012_lopullinen_versio.pdf. Luettu 31.12.2012.

Siikalatvan kuntainfo. Www- dokumentti. Saatavissa:

www.siikalatva.fi/kuntainfo. Luettu 8.12.2012.

Sompa-projektin esite. 2012.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja .2006:1. Sosiaaliturvan suunta. Www- dokumentti. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4072.pdf. Luettu 24.3.2013.

Taloussanomien. Www- dokumentti. Saatavissa:

<http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta-lasku-12-miljoonaa/20115003/139>. (Luettu 24.3.2013.)

Tilastokeskus. Kuntatiedot. Www- dokumentti. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/791.html>. Luettu 31.12.2012.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Nuorisotakuu. Www- dokumentti. Saatavissa:

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=5043>. Luettu 8.12.2012.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Nuorisotyöttömyys jatkaa kasvuaan. Www- dokumentti. Saatavissa: http://www.tem.fi/?89506_m=107071&s=2467. Luettu 15.1.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Työllisyyskatsaus. Www- dokumentti.

Saatavissa: <http://www.tem.fi/files/33488/TOUKO12.pdf>. Luettu 16.2.2013.

Valtiontalouden tarkastusvirasto, toiminnantarkastuskertomus 146/ 2007.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Edita Prisma Oy.

Valtiovarain ministeriö. 14/2010. Nuoret työmarkkinoilla. Www- dokumentti.

Saatavissa:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20100224Nuoret/Nuoret_tyoemarkkinoilla.pdf. Luettu 26.1.2013.

LIITE 1

Siikalatvan saumaton tuki, lupa nuoren asioiden käsittelyyn toimijoiden kesken

Minä (nimi:)

(Henkilötunnus:)

Annan luvan asioideni käsittelyyn Siikalatvan saumatontuki - yhteistyötiimissä.

Yhteistyötiimi kootaan eri toimijoista sinun tarpeesi ja tilanteesi huomioiden. Näitä toimijoita voivat olla:

- Etsivä nuorisotyöntekijä
- Sosiaaliohjaaja/ sosiaalityöntekijä
- Sompaprojektin projektipäällikkö
- Terveystenhoitaja
- A-klinikan edustaja
- Mielenterveysneuvolan edustaja
- Nuorityöntekijä/vapaa-aika- tai liikuntasihiteeri
- Työsuunnittelija
- Oppilaitosten edustajat
- Te - toimiston edustaja
- Jokin muu tarpeellinen toimija

Yhteistyötiimin tehtävänä on räätälöidä tavoitteidesi toteuttamiseksi mahdollisimman kattava ja toimiva tuki- ja palvelukokonaisuus, jotta saat tarvittavan tuen kaikilla niillä elämän osa-alueilla, joilla koet sitä tarvitsevasi. Yhteistyötiimiin kutsutaan paikalle aina vain ne toimijat, jotka katsotaan tarpeellisiksi. Olet itse enemmän kuin tervetullut yhteistyötiimin kokoontumiseen!

Annan toimijoille luvan keskustella asioistani ja tehdä avointa yhteistyötä myös yhteistyötiimin ulkopuolella.

Kaikki toimijat ovat vaitiolovelvollisia, eivätkä puhu asioistasi ulkopuolisille! Asioistasi keskustellaan vain luvallasi ja tarvittavien toimijoiden kesken. Toimijoiden välinen keskustelu ja avoin yhteistyö helpottaa sinun eteesi tehtävää työtä ja takaa sinulle kattavamman tuen.

Aika ja paikka:

Nimikirjoitus:

LIITE 2

Siikalatvan saumaton tuki, nuoren elämäntilanteen alkukartoitus						
Nimi:			Henkilötunnus:			
Osoite:						
Postinumero:			Postitoimipaikka:			
Puhelinnumero:			Sähköposti:			
Siviilisäätty:			Ammatti:			
Koulutus:	Peruskoulu		Lukio		Ammattikorkeakoulu	
	Ammattikoulu		Yliopisto		Muu, mikä?	
Tutkinto:			Valmistumisvuosi:			

Työkokemus:
Ammatillinen erityisosaaminen:
Työhön vaikuttavat rajoitteet:

Asuminen:	oma vuokra-asunto		alivuokralainen		vanhempien luona	
	omistusasunto		kaverin luona		asunnoton	
	Mikäli olet asunnoton, missä majoitut?					

Terveydentila(fyysinen /psykykinen):
Diagnoosit:
Kävin terveystarkastuksessa viimeksi:

Käytän alkoholia:	en koskaan		kerran kuukaudessa tai harvemmin	
	2-3 kertaa kuukaudessa		4-5 kertaa kuukaudessa	
	yli 5 kertaa kuukaudessa		juon vain viikonloppuisin	
	juon myös viikolla		juon päivittäin	
Annokset kerralla:	1-3 annosta		4-6 annosta	
	7-10 annosta		yli 10 annosta	
Koen, että..	alkoholin käyttöni on kohtuullista, enkä aio vähentää		alkoholin käyttöni on liiallista ja haluaisin vähentää	
Käytätkö muita päihteitä/huumeita?	Kyllä käytän		En käytä	
Jos käytät, mitä?				

Sosiaalinen verkosto: Keihin tukeudut tiukan paikan tullen?	Minulla on useita ystäviä/ihmisiä, joihin voin tarvittaessa tukeutua	
	Minulla on joitain/joku keneltä voin pyytää apua kun sitä tarvitsen	
	Verkostoni on hyvin suppea, joudun yleensä pärjäämään omillani	
	Saan tukea joltain ammattilaiselta/ammattilaisilta	

Taloudellinen tilanne:	Hyvä		Kohtuullinen		Tiukka	
Tuloni on:	Palkka		Asumistuki		Eläke	
Työmarkkinatuki/peruspäiväraha			Ansiosidonnainen		Toimeentulotuki	
Muu, mikä?						

Harrastukset/ vapaa-ajan vietto:

Tavoitteet tulevaisuuteen:	
Näen tulevaisuuteni:	
Valoisana. Elämällä on minulle paljon annettavaa ja odotan tulevaa innolla	
Melko positiivisesti. Tulevaisuus jännittää, mutta luulen sen tarjoavan minulle myös hyvää	
Pelottavana. Pelkään mitä tulevaisuus tuo tullessaan, enkä usko sen tuovan hyvää mukanaan	
Toivottomana. En usko, että elämällä on minulle mitään hyvää annettavaa	
Oma vaihtoehto:	

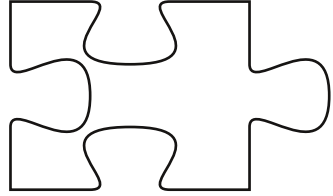
Motivaatio tavoitteiden saavuttamiseksi:	Kova, teen kaikkeni saavuttaakseni tavoitteeni	
Aika hyvä, teen minkä kohtuudella jaksan	Matala, tavoitteet eivät juuri innosta minua	

Tuen/palveluiden tarve:
Jo käytössä olevat palvelut/tuki:

Siikalatvan saumaton tuki

MALLI TYÖTTÖMIEN NUORTEN
AUTTAMISEKSI JA SYRJÄYTYMISEN
EHKÄISEMISEKSI

1. Mallin tavoitteet ja pääperiaatteet

Moniammatillinen yhteistyö

Mallin tavoitteena on vahvistaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä työttömien nuorten eteen tehtävässä työssä. Toimintamallin avulla pyritään tietosuojaan rikkomatta lisäämään eri toimijoiden välistä tiedonkulkua ja varmistamaan, että nuorelle tarjotaan tukea kaikilla niillä elämän osa-alueilla, joilla hän sitä tarvitsee. Tavoitteena on palveluketjun mahdollisimman saumaton yhteistyö, jossa jokainen toimija tuntee vastuunsa viedä nuoren asiaa eteenpäin ja pitää huolta, ettei nuori jää asioidensa kanssa yksin. Tiiviillä ja toimivalla yhteistyöllä sekä selkeällä tehtävän jaolla toimijoiden kesken vältetään päällekkäisen työn tekeminen, mutta varmistetaan tarvittavien palveluiden tarjoaminen sekä nuoren tilanteen seuraaminen usealta eri suunnalta tarvittavan pitkän aikaa.

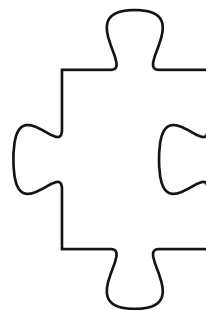
"Työn onnistumisen edellytyksenä on toimiva, moniammatillinen yhteistyö"

Toimiva palveluohjaus

Tavoitteena on myös vahvistaa toimijoiden palveluohjauksellista työtettä ja muistuttaa, että jokainen toimija on avainasemassa varhaisessa tukemisessa ja nuoren ohjaamisessa tarvittaessa muiden palvelujen pariin. Edellytys toimivalle palveluohjaukselle on, että toimijat tuntevat alueensa palvelut hyvin ja tietävät kenen puoleen missäkin tilanteessa kääntyä. Onnistunut palveluohjaus

koostuu työntekijän ja asiakkaan tiiviistä yhteistyöstä, konsultoivasta ja neuvovasta työotteesta sekä palveluiden varmistamisesta ja koordinoimisesta asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Tämän mahdollistaa työntekijän ja asiakkaan välinen kontakti, kohtaaminen ja luottamus, joiden avulla työntekijä pääsee kurkistamaan nuoren elämään, arkeen, voimavaroihin ja tavoitteisiin. Tärkeää on, että työntekijä toimiin yhdessä nuoren kanssa itsenäisen elämän saavuttamiseksi, tukien, motivoiden ja kannustaen nuorta.

"Painopisteenä asiakaslähtöisyys"

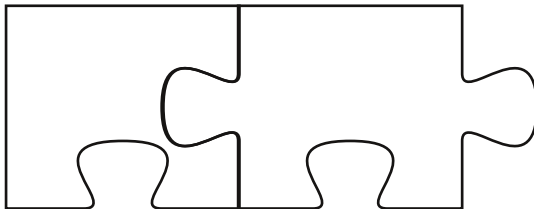

Varhainen tuki/puuttuminen

Pääperiaatteena toimintamallissa on tuen tarjoaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Mallilla pyritään siihen, että nuoren tavoittaminen ja palvelujen pariin ohjaaminen tapahtuu heti kun tarve tähän ilmenee, ei vasta sitten kun ongelmat ovat jo kasaantuneet. Mallin keskeisten toimijoiden lisäksi tämän toteutumisessa suurta roolia näyttelevät oppilaitokset, jotka ilmoittavat nuorisotoimeen, mikäli nuori jää vaille koulutuspaikkaa tai keskeyttää opintonsa. Vastuu varhaisesta puuttumisesta on kuitenkin jokaisella toimijalla, ei vain nuorten kanssa pääsääntöisesti työskentelevillä. Kun toimija tapaa uuden nuoren, kartoitetaan nuoren elämää kokonaisvaltaisesti, ei vain omia palveluita silmällä pitäen, jotta mahdollinen muun tuen tarve saadaan tietoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Olennaista on, että tuen tarpeen ilmetessä toimija myös varmistaa nuoren pääsyn tarvitsemansa tuen piiriin. Nuoren elämäntilanteen kartoittamisen avuksi on mallin liitteenä valmis lomake.

Asiakaslähtöisyys

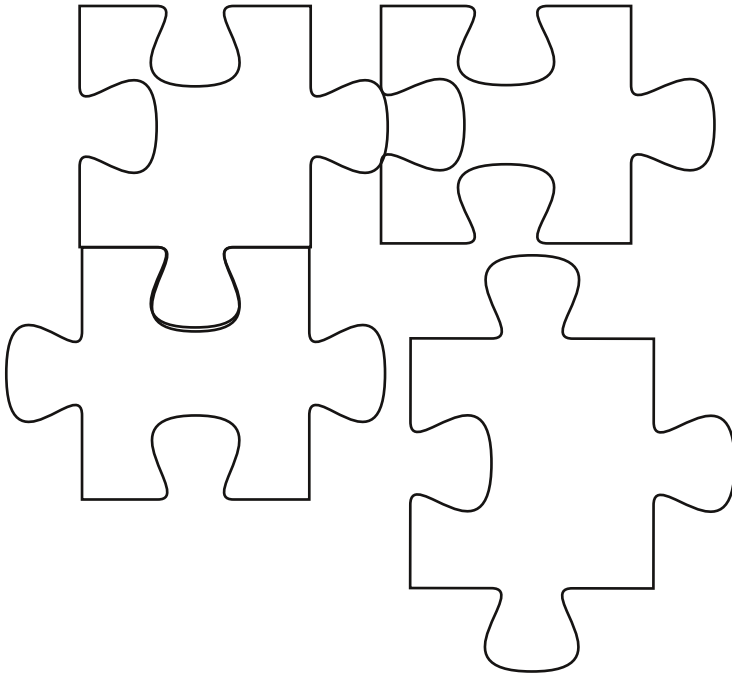
Mallin toiminta lähtee aina liikkeelle nuoren sen hetkisestä elämäntilanteesta ja pyrkii vastaamaan juuri hänen tarpeisiinsa. Mahdollisuuksien mukaan nuori on itse mukana, niin palveluiden suunnittelussa, toteutuksessa, kuin seurannassa ja arvioinnissakin. Nuori ei siis ole vain toimenpiteiden kohde, vaan häntä kannustetaan aktiiviseen toimijuuteen tarvitsemansa tuen avulla. Jokaisen nuoren elämä on ainutlaatuinen ja palveluiden tarve yksilöllinen, joten tavoitteena on kyetä tarjoamaan nuorelle juuri hänelle sopiva tuki eri palveluiden avulla. Tavoitteita pohtiessa tulee aina muistaa, mikä on kenenkin nuoren lähtötilanne. Joku tavoittelee suoraan täysipäiväistä työllistymistä, kun taas toisen tavoitteena voi olla sitoutuminen kuntouttavaan työhön parina päivänä viikossa. Tärkeintä on, että tavoite on realistinen ja inhimillisellä panostuksella nuoren saavutettavissa.

Luottamuksellisuus ja tietosuojaja

Vaikka mallilla pyritään parantamaan toimijoiden välistä tiedonkulkua ja avointa yhteistyötä, ei tietosuojaa voida unohtaa. Nuoren luottamus toimijoiden vaitioloon on olennainen asia, jotta nuori kykenee avaamaan elämänsä ja työskentelemään aktiivisesti toimijoiden kanssa. Jokainen toimija on vaitiolovelvollinen, eikä tietojen luovuttaminen ulkopuolisille ole sallittua ilman nuoren lupaa. Mallin yhteistyötiimissä nuoren itsensä olisi suotavaa olla paikalla. Jos nuori ei kuitenkaan syystä

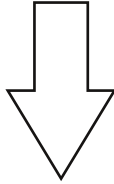
tai toisesta halua paikalle saapua, tulee nuorelta pyytää kirjallinen suostumus hänen asioidensa käsittelyyn. Myös tiimin ulkopuolella käytävä keskustelu ja avoin yhteistyö, vaatii nuoren suostumuksen. Luvan pyytämistä varten on mallin liitteenä valmis lomake.

2. Mallin kulku vaiheittain

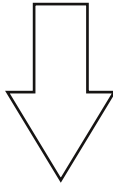
1. Alkutilanne

- Työtön/vailla koulutuspaikkaa oleva nuori

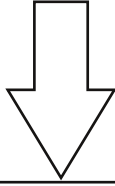
2. Palveluiden piiriin

- Ilmoitus koulusta nuorisotoimelle opintojen keskeytymisestä tai vaille opiskelupaikkaa jäämisestä
 - Time out
 - Etsivä nuorisotyöntekijä
 - Te-toimisto ohjaa Sompaan
- taloudellisen tilanteen takia sosiaalitoimeen
 - muu vastaava tapahtuma

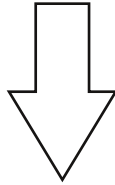
3. Tilannekatsaus

- Nuoren elämäntilanteen läpi käyminen: fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset sekä ammatilliset ja koulutukselliset valmiudet/rajoitteet, taloudellinen tilanne, asuminen, sosiaalinen verkosto, harrastukset, mahdollisesti jo käytössä olevat palvelut
 - Tulevaisuuden suunnitelmat, nuoren toiveet, tavoitteet ja motivaatio
- Palvelutarpeen arvioiminen

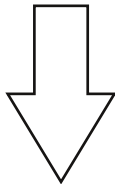
4. Yhteistyöryhmä (mikäli ei tarpeen -> tarvittava palveluohjaus ja palvelut heti käytäntöön)

- Nuoren kanssa jo työskentelevä toimija kutsuu kasaan tarvittaessa
 - Mukana vain tarvittavat toimijat
- Nuori itse mukana tai työntekijällä nuoren allekirjoittama lupa asioiden käsittelyyn
 - Selkeät tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi
- Monipuolisen tilanne arvion jälkeen tehtävien ja vastuun jako toimijoiden kesken

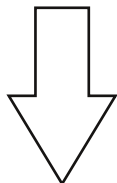
5. Palvelut

- Nuorelle räätälöidyt palvelut käyttöön
- Tavoitteellinen työskentely nuoren kanssa
- Toimijoiden välinen yhteydenpito ja tiedon kulku (huom. nuoren lupa!)

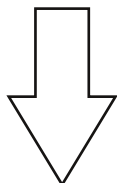
6. Seuranta

- Vastuu yhdellä toimijalla, sovittu yhteistyötiimissä
- Seurantapalaveri yhteistyötiimillä tai vain vastuutoimijan ja nuoren tapaamisessa
- Palveluiden toteutumisen arviointi ja saavutetut tulokset

7. Palveluiden karsiminen tai uudelleen räätälöinti

- Nuoren tilanteen ollessa hyvä > palveluiden karsiminen, tuki tarvittaessa
- Nuoren tilanteen edelleen vaatiessa tukitoimia > tavoitteiden ja keinojen tarkistaminen, palveluiden jatkaminen tai uudelleen räätälöinti

8. Mahdollisimman itsenäinen elämä

- Mallin toiminnan tavoitteena nuoren mahdollisimman itsenäinen ja aktiivinen elämä sekä nuoren osallistuminen yhteiskuntaan
 - Tukea tarjottava niin pitkään kuin se on todella tarpeen

3. Toimijat

Toimijoina mallissa ovat Siikalatvan kunnalla työskentelevät toimijat, jotka tuottavat nuorille suunnattuja palveluita tai palveluita, joita työtön nuori saattaa tarvita tuekseen matkalla elämässä eteenpäin.

Sompa-projekti

- Työvoimapolitiittisen toimenpiteet
- Auttaa, ohjaa ja aktivoi työttömiä avoimille työmarkkinoille, koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen sekä edistää heidän työhön pääsyään

PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ HELENA REPO

puh. 0445118407

helena.repo@siikalatva.fi

Pulkkilantie 4, 92600 Pulkkila

Etsivä nuorisotyöntekijä

- Tarjoaa 16-29 -vuotiaille nuorille tukea, ohjausta ja neuvontaa, jos nuori sitä itse haluaa
- Tukea usealle eri elämän osa-alueelle: opinnot, työ, työharjoittelu, asuntoasiat ym. asioiden hoitaminen ja mieltä askarruttavat kysymykset

HELENA KINNUNEN

puh. 0445118602

helena.kinnunen@siikalatva.fi

Sosiaalitoimi

- Toimeentulotuki, nuorten jälkihuolto, kuntouttavan työtoiminnan sopimukset, yleinen neuvonta ja ohjaus sekä tukihenkilötoiminta

SOSIAALIOHJAAJA RAILI LUONUA (PULKKILA JA PIIPPOLA)

puh. 0447591831

raili.luonua@haapavesi.fi

Pulkkilantie 4, 92600 Pulkkila

SOSIAALITYÖNTEKIJÄ MILLA SIIRA (RANTSILA JA KESTILÄ)

puh. 0447591757

milla.siira@haapavesi.fi

Keinontie 12, 92500 Rantsila

Mielenterveysneuvolat

- Monimuotoiset mielenterveyspalvelut kaiken ikäisille

- ennaltaehkäisevä-, kuntouttava- ja korjaava hoitotyö,
psykologinen arviointi ja tutkimus sekä jälkipuintitoiminta

PULKKILAN MIELENTERVEYSNEUVOLA

Savonjantie 2, 92600 Pulkila

(Pulkilan terveyskeskus)

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA LIISA SAARIKOSKI

puh. 0447591700

liisa.saarikoski@haapavesi.fi

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA ANNE KAIKKONEN

puh. 0447591702

anne.kaikkonen@haapavesi.fi

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA RIITTA MANKINEN

0447591709

riitta.mankinen @haapavesi.fi

RANTSILAN MIELENTERVEYSNEUVOLA

Keinontie 12, 92500 Rantsila

(Rantsilan terveyskeskus)

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA HILKKA OJAKOSKI

puh. 0447591759

hilkka.ojakoski@haapavesi.fi

HAAPAVEDEN MIELENTERVEYSNEUVOLA (PIIPPOLAN PALVELUT)
Myyrinkuja 1, 86600 Haapavesi
(Haapaveden terveystakeskus)

PSYKOLOGI MARGIT KANGASHARJU
puh. 044 7591 461
margit.kangasharju@haapavesi

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA PÄIVI PUROLA-SAASTAMOINEN
puh. 044 7591 462
paivi.purola-saastamoinen@haapavesi.fi

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA MARIA LEHTO
puh. 044 5791 463
maria.lehto@haapavesi.fi

PSYKIATRINEN SAIRAAHOITAJA TARJA SAARI
puh. 044 7591 464
tarja.saari@haapavesi.fi

A-klinikka

Myyrinkuja 1, 86600 Haapavesi

- Tukea alkoholiin, huumeisiin, lääkkeisiin tai pelihimoon liittyvissä ongelmassa

- Hoitomuotoina mm. keskustelut, kotikäynnit, avokatkaisu, päihdeseurannat ja päihdeseulat

- Hoitoonohjaus laitoshoitopaikoille, varhaisvaiheen palvelut ja ennaltaehkäisevä päihdetyö

SAIRAAHOITAJA ANNE LINNA (RANTSILA)

puh. 0447591477

anne.linna@haapavesi.fi

PÄIHDEOHJAAJA ANITA RIIHIAHO (MUU SIIKALATVA)

puh. 0447591380

anita.riihiaho.haapavesi.fi

TYÖTTÖMIEN TERVEYSTARKASTUKSET

(Kestilän, Rantsilan, Pulkkilan ja Piippolan terveyskeskukset)

TERVEYDENHOITAJA MIRJA KOTISAARI

puh. 0447591705

mirja.kotisaari@haapavesi.fi

Työsuunnittelija

-Vastuu kuntouttavasta työtoiminnasta, tuki, seuranta ja ohjaus

-Työpajatoiminta

PAULA MOILANEN

puh. 044 5118 434

paula.moilanen@siikalatva.fi

Nuoriso- ja liikuntatoimi

-Harraste- ja nuorisotoiminta, liikuntapalvelut, retket, leirit ym.

-Yleinen ohjaus, tuki ja keskusteluapu nuorelle

VAPAA-AIKASIHTTEERI SIRKKA LEHTOSAARI (RANTSILA)

puh. 044 5118 672

sirkka.lehtosaari@siikalatva.fi

LIIKUNTASIHTTEERI SANNA TOPPINEN (PIIPPOLA/PULKKILA)

puh. 044 5118 339

sanna.toppinen@siikalatva.fi

VAPAA-AJANOIJAAJA JUSSI SOINI (KESTILÄ)

puh. 044 5118 213

jussi.soini@siikalatva.fi

Kunnan omien toimijoiden lisäksi on muistettava muut tärkeät yhteistyötahot kuten:

Te-toimisto, Kela, oppilaitokset sekä 4H-yhdistys ja seurakunta